

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
І МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Розподіл повноважень між органами виконавчої влади за
рівнями управління в державі»**

**Здобувачки 2 курсу МАПУА групи
Освітньої програми:
Публічне управління та адміністрування
Спеціальності:
281 Публічне управління та адміністрування
Галузі знань:
28 Публічне управління та адміністрування
Ступеня вищої освіти: магістр
Козловської Катерини Вікторівни**

Використання чужих ідей,
результатів і текстів мають
посилання на відповідне джерело

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

Науковий керівник:
кандидат наук з державного управління, старший
викладач

Назаренко Марина Олександрівна

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____

(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____

(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця 2024 р.

АНОТАЦІЯ

Козловська Катерина Вікторівна, «Розподіл повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в державі». 281 Публічне управління та адміністрування. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, 2024 р.

Об'єкт дослідження є органи виконавчої влади України.

Предмет дослідження є розподіл повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в державі.

Мета дослідження полягає в комплексному науково-теоретичному обґрунтуванні сутності розподілу повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в державі та напрацюванні на основі вітчизняного та європейського досвіду рекомендацій щодо вдосконалення даної системи.

Кваліфікаційна робота присвячена системному аналізу проблеми розподілу повноважень між органами виконавчої влади на різних рівнях державного управління, зокрема центральному, регіональному та місцевому. Розглядаються теоретичні основи та ключові категорії, що визначають понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема роль та функції органів виконавчої влади в системі державного управління. Досліджено правові механізми та інструменти, що забезпечують ефективний розподіл функцій і підвищення якості державних послуг для населення.

У роботі проаналізовано сучасний стан розподілу повноважень з акцентом на процеси децентралізації, які активно впроваджуються в Україні. Розглянуто питання горизонтального та вертикального розподілу функцій між органами виконавчої влади з урахуванням принципів субсидіарності та забезпечення балансу повноважень, що сприяють побудові більш підзвітної та ефективної системи управління. Зроблено акцент на проблемних аспектах децентралізаційної реформи, що виявляються в дублюванні функцій та колізіях у нормативно-правовій базі.

Вивчено європейський досвід розподілу повноважень та можливостям його адаптації в Україні у контексті євроінтеграційних прагнень держави. За допомогою порівняльного аналізу запропоновано шляхи удосконалення системи виконавчої влади в Україні, включаючи підвищення рівня підзвітності та прозорості, адаптацію законодавства до європейських стандартів, зокрема впровадження ефективних механізмів координації між різними рівнями влади.

Робота містить наукові та практичні рекомендації для підвищення ефективності системи державного управління в Україні, які можуть бути корисними як для вдосконалення адміністративно-правових аспектів управління, так і для вирішення актуальних викликів децентралізації. Запропоновані рекомендації мають велике значення у реалізації національної політики в умовах децентралізаційної реформи та на шляху інтеграції України до європейської спільноти.

Ключові слова: розподіл повноважень, органи виконавчої влади, державне управління, децентралізація, субсидіарність, правові інструменти, євроінтеграція.

SUMMARY

Kozlovska Kateryna Viktorovna on the topic «Distribution of Powers Among Executive Authorities by Levels of Governance in the State». 281 Public Management and Administration. Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, 2024.

The object of the research is the bodies of the executive power of Ukraine.

The subject of the study is the distribution of powers between the executive authorities by levels of government in the state.

The purpose of the study is a comprehensive scientific and theoretical substantiation of the essence of the distribution of powers between executive authorities by levels of government in the state and development of recommendations for improving this system based on domestic and European experience.

This qualification work is dedicated to a systematic analysis of the distribution of powers among executive authorities at various levels of state governance, specifically the central, regional, and local levels. The study examines theoretical foundations and key categories that define the conceptual framework of the research, including the roles and functions of executive authorities within the state governance system. The work explores legal mechanisms and tools that ensure an effective division of functions and an improvement in the quality of public services provided to the population.

The study analyzes the current state of power distribution with a focus on the decentralization processes actively being implemented in Ukraine. It addresses the issues of horizontal and vertical distribution of functions among executive authorities, taking into account the principles of subsidiarity and balance of powers, which contribute to building a more accountable and effective governance system. Special emphasis is placed on the problematic aspects of the decentralization reform, which are reflected in the duplication of functions and conflicts within the legal framework.

The third section of the work is devoted to studying the European experience in the distribution of powers and the possibilities of adapting these practices in Ukraine in the context of the country's European integration aspirations. Through comparative analysis, the study proposes ways to improve the executive governance system in Ukraine, including enhancing accountability and transparency, aligning legislation with European standards, and implementing effective coordination mechanisms among different levels of government.

The work includes scientific and practical recommendations aimed at enhancing the efficiency of the state governance system in Ukraine, which may be useful for improving the administrative and legal aspects of governance and addressing current decentralization challenges. The proposed recommendations are highly relevant for the implementation of national policy within the framework of the decentralization reform and in Ukraine's pursuit of integration into the European community.

Key words: distribution of powers, bodies of executive power, state administration, decentralization, subsidiarity, legal instruments, European integration.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗПОДІЛУ ПОВНОВАЖЕНЬ МІЖ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ЗА РІВНЯМИ УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВІ.....	12
1.1. Понятійно-категоріальний апарат дослідження.....	12
1.2. Роль органів виконавчої влади в системі державних органів влади.....	21
1.3. Форми та правові інструменти розподілу повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в державі.....	27
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗПОДІЛУ ПОВНОВАЖЕНЬ МІЖ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ЗА РІВНЯМИ УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВІ.....	33
2.1. Децентралізація як динамічний вираз розподілу повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в державі.....	33
2.2. Розподіл повноважень між органами виконавчої влади по горизонталі та забезпечення балансу повноважень.....	40
2.3. Розподіл повноважень між органами виконавчої влади по вертикалі та засади субсидіарності.....	46
2.4. Проблемні аспекти в системі розподілу повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в державі.....	51
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ РОЗПОДІЛУ ПОВНОВАЖЕНЬ МІЖ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ЗА РІВНЯМИ УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ.....	57
3.1. Закордонний досвід розподілу повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в державі.....	57
3.2. Удосконалення механізмів розподілу повноважень між органами виконавчої за рівнями управління в державі відповідно до досвіду країн-членів Європейського Союзу.....	65
3.3. Основні шляхи удосконалення системи розподілу повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в Україні.....	72
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проблеми діяльності органів виконавчої влади в Україні вже давно є предметом вивчення в юридичній науці та публічному управлінні, починаючи з моменту проголошення незалежності держави. Сучасні виклики вимагають пошуку нових, інноваційних і творчих підходів до їх вирішення. Отже, вивчення функціонування органів виконавчої влади в Україні, аналіз їх поточного стану та перспектив розвитку допоможе покращити їх роботу через виявлення і розробку рекомендацій для усунення існуючих проблем у діяльності органів державної влади.

В умовах інтеграції України до європейського простору та адаптації національного законодавства до європейських стандартів питання ефективності функціонування органів державної виконавчої влади набуває особливої важливості. Україна має можливість запроваджувати передовий світовий досвід і ефективні європейські практики, що сприятиме удосконаленню діяльності виконавчих органів. Це підкреслює необхідність проведення відповідного наукового дослідження.

Розподіл повноважень між органами виконавчої влади є основоположним аспектом ефективного управління в державі, що впливає на стабільність, функціональність та результативність діяльності державного апарату. В умовах децентралізації, зміцнення демократичних інститутів та модернізації системи управління ця тема стає особливо актуальною. Від збалансованого розподілу повноважень залежить не лише забезпечення законності та правопорядку, але й здатність держави оперативно реагувати на соціальні та економічні виклики, що стоять перед суспільством. Ефективний розподіл функцій між центральними, регіональними та місцевими органами влади сприяє кращому наданню державних послуг, зниженню бюрократичної тяганини та підвищенню якості управлінських рішень.

Складність розподілу повноважень між органами виконавчої влади полягає в необхідності збалансованого делегування функцій, що враховує як централізовані, так і децентралізовані підходи до управління. Проблеми виникають у процесі чіткого визначення компетенцій різних рівнів влади, що може призводити до конфліктів між центральною владою та місцевими органами. Недостатньо ефективне розмежування повноважень викликає дублювання функцій, конфлікти у прийнятті рішень та перешкоджає реалізації державної політики на місцях. Дослідження цієї теми дозволяє оцінити сучасні виклики, пов'язані з розподілом повноважень, та визначити оптимальні моделі управління, що сприяють стабільному розвитку держави і суспільства.

Таким чином, у зазначеному науковому дослідженні необхідно здійснити аналіз проблематики органів виконавчої влади на різних рівнях, а саме теоретичному та практичному, тобто висвітлити як ключові дискусійні та важливі питання теоретичного характеру, такі як сутність поняття органу державної виконавчої влади та дискусії щодо його тлумачення, класифікація органів державної влади України та характеристика кожної з гілок влади в Україні. Але також дуже важливими питаннями наукового дослідження є проблематика практичного характеру, тобто практичні аспекти функціонування органів виконавчої влади України, їх основні проблеми, тенденції та перспективи розвитку, оскільки такі практичні питання сприяють розвитку нашої держави загалом та окремих органів держави зокрема в контексті євроінтеграційних прагнень України.

Отже, проблема органів виконавчої влади в Україні є важливою як з теоретичного, так і з практичного аспекту. Актуальність питання ефективності цих органів особливо посилилася в умовах кризових ситуацій, зокрема пандемії та війни. Тому обрана тема наукового дослідження є не лише цікавою, але й актуальною, що вимагає детальнішого аналізу для формулювання нових висновків і рекомендацій

Стан наукового дослідження проблеми. Наукове дослідження розподілу повноважень між рівнями виконавчої влади охоплює широкий спектр аспектів, зокрема концептуальні підходи до децентралізації та централізації, нормативно-правові основи діяльності органів виконавчої влади, а також питання взаємодії та розподілу функцій між центральними, регіональними та місцевими органами влади. У країнах з розвинутою децентралізацією дослідження зосереджуються на забезпеченні балансу влади та підвищенні ефективності державного управління. Водночас у країнах, що перебувають на етапі адміністративних реформ, велика увага приділяється розробці ефективних механізмів координації між різними рівнями управління.

Науково-теоретичною основою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, розглянуті у рамках кваліфікаційної роботи, зокрема, суттєвий внесок у дослідження питань розподілу повноважень зробили такі автори, як Борисочева Н. [3], Дерєга В. [11], Джуравець Н. [13], Дніпров О. [14-15], Лелеченко А. [22-23], Линьов К. [24], Равлюк А. [34], Романенко О. [35] та інші. Зокрема, Н. Борисочева досліджувала правові аспекти діяльності виконавчої влади, приділяючи увагу питанням ефективності та прозорості у розподілі функцій між різними рівнями управління; В. Дерєга акцентує увагу на питаннях організації та функціонування державного управління, приділяючи значну увагу децентралізації як інструменту підвищення ефективності виконавчої влади; Н. Джуравець у своїх роботах фокусується на взаємодії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування; О. Дніпров вивчає нормативно-правові засади децентралізації та роль держави в процесах адміністративної реформи; А. Лелеченко фокусується на аналізі практичних аспектів розподілу повноважень між органами виконавчої влади, звертаючи особливу увагу на питання контролю та підзвітності; К. Линьов аналізує вплив децентралізаційних реформ на суспільний розвиток і політичну стабільність, досліджуючи питання взаємодії між центральною та місцевою владою; А.

Равлюк досліджує соціально-економічні аспекти децентралізації та їхній вплив на місцевий розвиток; О. Романенко розглядає політичні аспекти децентралізації, аналізуючи її вплив на демократичні процеси в країні. Таким чином, дослідження зазначених авторів охоплюють широкий спектр аспектів розподілу повноважень між органами виконавчої влади, включаючи правові, політичні, соціально-економічні та управлінські аспекти. Зазначені дослідження підтверджують важливість збалансованого підходу до розподілу повноважень як запоруки ефективного та стабільного функціонування державного управління.

Об'єктом дослідження є органи виконавчої влади України.

Предмет дослідження полягає у розподілі повноважень між органами виконавчої влади за різними рівнями управління в державі.

Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування принципів розподілу повноважень між органами виконавчої влади на різних рівнях управління в Україні, а також розробка рекомендацій для удосконалення цієї системи, спираючись на національний та європейський досвід.

Гіпотеза дослідження передбачає, що оптимальний розподіл повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління сприяє підвищенню ефективності державного управління, оперативності прийняття рішень та покращенню якості послуг для громадян. Упорядковане делегування функцій між центральними, регіональними та місцевими органами влади дозволяє уникати дублювання завдань, знижує рівень бюрократії та зміцнює підзвітність влади.

Для досягнення мети дослідження було сформульовано такі завдання:

1. Проаналізувати основні поняття та категорії, що використовуються в дослідженні.
2. Визначити роль органів виконавчої влади в системі державного управління.

3. Оцінити форми та правові інструменти, що забезпечують розподіл повноважень між органами виконавчої влади на різних рівнях управління.
4. Дослідити децентралізацію як процес, що відображає розподіл повноважень між органами виконавчої влади на рівнях державного управління.
5. Визначити сутність і характер розподілу повноважень між органами виконавчої влади в умовах децентралізації.
6. Розглянути питання розподілу повноважень між органами виконавчої влади як по горизонталі, так і по вертикалі, а також проаналізувати принципи балансу повноважень та субсидіарності.
7. Виявити проблемні аспекти в системі розподілу повноважень між органами виконавчої влади на різних рівнях управління.
8. Ознайомитись із міжнародним досвідом у сфері розподілу повноважень між органами виконавчої влади в різних країнах.
9. Надати рекомендації щодо вдосконалення механізмів розподілу повноважень між органами виконавчої влади відповідно до досвіду країн Європейського Союзу.
10. Визначити основні напрямки удосконалення системи розподілу повноважень між органами виконавчої влади на рівнях управління в Україні.

Методологія дослідження. Для проведення дослідження визначеної теми використано комплексний методологічний підхід, який дозволяє всебічно охопити та проаналізувати основні аспекти теми. Враховуючи складність і міждисциплінарний характер проблеми, методологія дослідження поєднує низку підходів і методів, які забезпечують глибоке розкриття теоретичних основ, аналіз сучасного стану розподілу повноважень та розробку рекомендацій щодо удосконалення системи державного управління. Метод аналізу і синтезу застосовувався для опрацювання великого обсягу літератури, законодавчих та

нормативно-правових документів, що регулюють діяльність органів виконавчої влади, застосовано методи аналізу та синтезу, що дозволяють виділити ключові положення, що стосуються розподілу повноважень між різними рівнями влади, та об'єднати результати аналізу в узагальнену картину. Зокрема, ці методи використовуються в розділі 1 для формування понятійно-категоріального апарату дослідження. Порівняльно-правовий метод переважно використовувався у розділі 3, де аналізується закордонний досвід розподілу повноважень, та дав змогу оцінити ефективність механізмів розподілу повноважень у країнах Європейського Союзу та можливість їхнього застосування в Україні та зробити висновки щодо переваг і недоліків існуючих моделей та їхньої відповідності українським умовам. Системний підхід є основним у дослідженні, оскільки забезпечує розгляд органів виконавчої влади як частин єдиної державної системи з ієрархічною структурою та сприяє визначенню взаємозалежностей між рівнями управління (центральним, регіональним і місцевим), що важливо для обґрунтування оптимальних способів розподілу повноважень. Метод моделювання застосовувався для прогнозування можливих змін у структурі розподілу повноважень у контексті децентралізаційної реформи та євроінтеграційних процесів, використовувався для розробки рекомендацій щодо удосконалення механізмів розподілу функцій між органами виконавчої влади. З метою аналізу нормативно-правових актів, що регулюють діяльність органів виконавчої влади, застосовувався формально-юридичний метод, що дозволило оцінити відповідність законодавства сучасним вимогам, виявити наявні правові колізії, що перешкоджають ефективному функціонуванню державного апарату.

Наукова новизна цієї роботи полягає у проведенні комплексного аналізу розподілу повноважень між органами виконавчої влади України з урахуванням поточних процесів децентралізації та євроінтеграційних прагнень держави. У роботі розроблені критерії для оптимального розподілу повноважень між

центральними, регіональними та місцевими органами виконавчої влади, які враховують як внутрішні потреби країни, так і міжнародні стандарти. Також обґрунтовано принципи міжрівневої координації та взаємодії органів влади, спрямовані на усунення дублювання функцій, підвищення підзвітності та підвищення ефективності державного апарату. Окремо розглянуто рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання розподілу повноважень, акцентуючи на вдосконаленні нормативно-правової бази України з урахуванням європейських практик та принципів субсидіарності. Важливим результатом є аналіз впливу децентралізаційних реформ на функціонування органів виконавчої влади на місцевому рівні, що дозволяє оцінити ефективність цих реформ і сформулювати нові підходи для досягнення оптимального балансу повноважень.

Таким чином, дослідження збагачує наукову базу знань про принципи й механізми розподілу повноважень у державному управлінні та розробляє пропозиції для підвищення ефективності української системи виконавчої влади в умовах децентралізації та євроінтеграції.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів (10 підрозділів), висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг основної роботи – 85 сторінок. Загальний обсяг роботи – 91 сторінка. Список використаних джерел містить 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗПОДІЛУ ПОВНОВАЖЕНЬ МІЖ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ЗА РІВНЯМИ УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВІ

1.1. Понятійно-категоріальний апарат дослідження.

У рамках аналізу теоретичних засад функціонування органів виконавчої влади в Україні важливо виділити поняття органу державної влади як ключове для наукового дослідження. У цьому підрозділі необхідно розглянути сутність цього поняття, визначити існуючі підходи в сучасній юридичній науці до його трактування та узагальнити наукові дискусії, що стосуються органів публічної влади. Крім того, слід окреслити основні характеристики органів публічної влади.

Категоріальний апарат є основою наукового дослідження, оскільки саме той зміст та тлумачення, яке закладається у робочу дефініцію, визначають напрямок подальшого розвитку дослідження. Тому питання визначення поняття органу публічної влади має значну практичну цінність, оскільки на основі теоретичних підходів буде здійснено більш глибокий аналіз практичних аспектів у наступних частинах дослідження.

Виконавча влада є одним із трьох ключових компонентів державної влади, разом із законодавчою та судовою. Її основне завдання полягає в реалізації державної політики, спрямованої на забезпечення соціального добробуту, економічної стабільності та безпеки країни. В Україні виконавча влада представлена Кабінетом Міністрів, міністерствами, центральними органами виконавчої влади, а також місцевими державними адміністраціями.

Слід також окреслити поняття повноваження — це обсяг прав і обов'язків, якими наділяються органи виконавчої влади для виконання своїх функцій.

Розподіл повноважень є одним із базових аспектів управління, оскільки він визначає компетенцію кожного органу, забезпечує дотримання принципів субсидіарності та унеможливорює дублювання функцій.

Важливим поняттям є рівні управління, які розглядаються як вертикальна структура виконавчої влади, що забезпечує функціонування держави на різних рівнях – центральному, регіональному та місцевому. Кожен рівень має свої повноваження, завдання і функції, визначені законодавством.

Поняття централізація та децентралізація є протилежними процесами управління: централізація передбачає зосередження повноважень на вищому рівні, у той час як децентралізація передбачає передачу частини функцій і повноважень на місця. У сучасній Україні процес децентралізації сприяє підвищенню ефективності надання послуг населенню.

Принцип субсидіарності є важливим для розподілу повноважень і означає, що рішення мають прийматися на найнижчому рівні, на якому вони можуть бути ефективно реалізовані. Тобто, зазначений принцип сприяє ефективнішому управлінню ресурсами та забезпеченню відповідальності органів влади перед громадянами [29, с. 192].

Аналіз проблематики органів виконавчої влади доцільно розпочати з вивчення теоретичних засад, зокрема, поняття органу державної влади. Незважаючи на те, що ця проблема є об'єктом дослідження в юридичній науці вже тривалий час, вона залишається актуальною через своє значне практичне значення. У рамках наукового дослідження важливо узагальнити існуючі теоретичні підходи до визначення органу публічної влади та виокремити основні риси цього поняття. Результати узагальнення підходів до визначення поняття органу виконавчої влади:

- Двоаспектний підхід до державних органів. Державні органи можна розглядати як у вузькому, так і в широкому сенсі. З одного боку, вони володіють значними повноваженнями, а з іншого – ці повноваження

спрямовані на виконання специфічних завдань і функцій держави, зокрема для забезпечення належного рівня життя в країні.

- Можливості інститутів виконавчої влади. Сутнісні характеристики органів виконавчої влади виявляються у кількісних і якісних показниках їх діяльності. Ці показники відображаються у відповідних правах та обов'язках, а також вказують на мету, задля якої створені такі інститути.
- Державна установа як правова форма діяльності. Державна установа – це організація, утворена згідно із законодавством, яка є правовою формою здійснення державної виконавчої влади. Вона виконує свою діяльність на певній території від імені держави, представляючи сукупність осіб або групу осіб, що реалізують державну юрисдикцію.
- Інститут публічної влади. Цей інститут розглядається як структурно організований елемент державного апарату. Він поєднує в собі владу та матеріальні ресурси, необхідні для реалізації завдань, пов'язаних із виконанням певної функції держави [19, с. 565; 2, с. 59; 31].

Отже, аналіз наукової літератури дозволяє погодитися з позицією А. Равлюка, який підкреслює дискусійний характер визначення поняття органу державної влади. Це поняття можна трактувати як у вузькому, так і у широкому сенсі, враховуючи об'єктивні й суб'єктивні підходи до його розуміння.

Крім того, важливо зазначити, що наведені у дослідженні визначення не є конкуруючими між собою. Навпаки, вони доповнюють одне одного, дозволяючи розглядати поняття органу виконавчої влади з різних перспектив і позицій. Таким чином, багатогранність і комплексність обраної для дослідження категорії органу виконавчої влади розкриваються саме через множинність підходів до визначення змісту цього поняття.

У межах наукового дослідження пропонується розглянути основні характеристики поняття органу публічної влади. Зокрема, виокремлюються такі риси органів виконавчої влади:

- виконання державних функцій, що охоплюють регулятивну, координаційну та інші форми контролю, спрямовані на діяльність у певній галузі, на території або в регіоні;
- визначення правового статусу органу на рівні вищого державного органу;
- наявність повноважень ухвалювати адміністративні рішення відповідно до положень конституції та законодавства;
- складна внутрішня структура, яка включає апарат організації з підрозділами (відділами чи іншими організаційними одиницями), а також посадових осіб, затверджених у кадровому плані;
- фінансування за рахунок державного бюджету;
- підзвітність та відповідальність перед державним органом, який утворив відповідний орган [13, с. 61].

Таким чином, узагальнені характеристики органу виконавчої влади дають змогу визначити його основні риси та відмінності від інших державних органів і утворень. Вони відображають особливості, що формують сутність розглянутого поняття. Серед ключових характеристик варто виокремити виконання публічних функцій, чітко визначений правовий статус, законні повноваження, внутрішню організаційну структуру, специфіку фінансування та відповідальності.

Розглядаючи класифікацію органів виконавчої влади в Україні, важливо підкреслити, що в умовах демократії основоположні закони закріплюють принцип поділу влади. Загальні риси гілок влади в Україні будуть детально розглянуті у наступному підрозділі цього дослідження. Наразі зосередимося на аналізі підходів до класифікації органів публічної влади в Україні.

Існує низка класифікаційних критеріїв органів виконавчої влади у нашій державі [5]:

- за способом формування: виборні або призначувані;

- за поширенням дії на певну територію: загальнодержавні або місцеві (локальні);
- за поширенням дії у часі: постійно діючі або ж тимчасові;
- за складом: колегіальні або особові.

Варто також додати, що вищезазначені класифікації є найбільш поширеними у науковій літературі, проте їх коло не є вичерпним.

Функції виконавчої влади можна умовно розділити на законодавчі, виконавчі, контрольні та адміністративні. Розподіл функцій залежить від рівня управління та повноважень, які закріплені за кожним органом: на центральному рівні основні завдання виконують міністерства, центральні органи виконавчої влади та спеціальні установи, тоді як на місцевому рівні функції покладаються на регіональні та районні державні адміністрації.

Горизонтальний розподіл повноважень передбачає передачу функцій та обов'язків між органами, що знаходяться на одному рівні управління. Натомість вертикальний розподіл здійснюється між центральними, регіональними та місцевими органами.

Органи виконавчої влади в Україні можна класифікувати за різними критеріями, основними з яких є спосіб формування, територіальна сфера діяльності, термін функціонування та склад органу. Однак цей перелік класифікаційних підходів не є вичерпним. Окрім зазначених критеріїв, важливим аспектом є поділ влади на гілки, що буде розглянуто детальніше в наступному підрозділі. Також слід враховувати правову форму діяльності та функціональну спрямованість органів, зокрема правотворчу, правозастосовну, правоохоронну чи контрольню-наглядову.

Якщо говорити про структуру державних інститутів влади в Україні, можна виокремити публічні органи за категоріями. Система виконавчої влади побудована як багаторівнева ієрархія, яка забезпечує ефективне управління державою через центральні та місцеві органи. Виконавча влада має на меті

реалізацію державної політики, управління ресурсами та регулювання різних сфер суспільного життя.

1. Кабінет Міністрів України (КМУ)

Кабінет Міністрів є вищим органом виконавчої влади в Україні, який очолює систему державного управління та відповідає за її роботу. До складу КМУ входять:

- Прем'єр-міністр – це керівник уряду, який організовує роботу Кабінету Міністрів і забезпечує виконання державної політики;
- Перший віце-прем'єр-міністр та віце-прем'єр-міністри, які відповідають за координацію роботи у визначених сферах (наприклад, економіка, соціальна політика);
- Міністри, які очолюють міністерства та реалізують політику в конкретних галузях.

Кабінет Міністрів приймає рішення з усіх ключових питань управління державою, розробляє законопроекти, проводить реформи, контролює фінансову і соціальну політику, а також приймає підзаконні акти для регулювання різних сфер.

2. Міністерства

Міністерства є центральними органами виконавчої влади, які виконують функції у визначених галузях (наприклад, освіта, охорона здоров'я, економіка, оборона тощо). Кожне міністерство очолює міністр, який входить до складу Кабінету Міністрів і звітує перед Прем'єр-міністром. Основні функції міністерств включають:

- розробку та реалізацію державної політики у своїй сфері;
- визначення стратегічних пріоритетів галузі та впровадження відповідних програм;
- здійснення нагляду за дотриманням законів і підзаконних актів у межах своїх повноважень.

Наприклад, Міністерство охорони здоров'я відповідає за систему охорони здоров'я, Міністерство освіти і науки – за освітню політику, а Міністерство фінансів – за бюджетну політику та фінансове регулювання.

3. Центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом

Зазначені органи мають специфічні повноваження, які не покриваються роботою міністерств, і відповідають за дуже вузькоспеціалізовані функції. Серед таких органів слід відзначити Службу безпеки України (СБУ), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Державну прикордонна служба та інші. До їх основних завдань відносяться:

- виконання функцій, що потребують особливих правових або організаційних умов (наприклад, захист національної безпеки, боротьба з корупцією);
- забезпечення високого рівня автономії для запобігання політичному впливу на роботу.

4. Місцеві органи виконавчої влади

На місцевому рівні виконавчу владу здійснюють обласні та районні державні адміністрації. Варто зазначити, що керівників цих адміністрацій призначає Президент за рекомендацією Кабінету Міністрів. Основні функції місцевих органів виконавчої влади включають:

- реалізацію державної політики на рівні областей, районів і об'єднаних територіальних громад;
- забезпечення належного надання державних послуг, управління регіональними ресурсами;
- нагляд за дотриманням законодавства у межах своїх адміністративних територій.

Таким чином, місцеві державні адміністрації здійснюють контроль за роботою виконавчих органів місцевого самоврядування, допомагають у вирішенні соціальних, економічних та адміністративних питань.

5. Державні агентства, служби та інспекції

Агентства, служби та інспекції – це спеціалізовані органи, що виконують функції з нагляду, контролю та забезпечення законності у певних сферах, які можуть діяти як самостійні структури або в рамках міністерств. Серед таких органів слід виділити наступні:

- Державна податкова служба України – здійснює нагляд за податковим законодавством;
- Державна служба з питань праці – наглядає за дотриманням трудового законодавства;
- Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження – займається питаннями енергозбереження.

6. Інші спеціалізовані виконавчі органи

До структури виконавчої влади також входять різноманітні комісії та комітети, які займаються конкретними аспектами державного управління, наприклад:

- Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг.
- Комісія з регулювання азартних ігор та лотерей тощо [30].

Таким чином, структура виконавчої влади України є комплексною та багаторівневою системою, орієнтованою на забезпечення ефективного управління та надання послуг населенню.

Під час аналізу класифікації органів публічної влади в Україні доцільно розглянути ще одну категоризацію. Ця класифікація стосується органів виконавчої влади за критерієм характеру компетенції. Зокрема, органи публічної влади в Україні можна поділити за характером їх компетенції на дві основні групи [3]:

1. Органи загальної юрисдикції.

Ця група включає органи, які здійснюють загальнодержавний контроль у межах визначеної території щодо всіх або більшості підпорядкованих їм

органів, а також органів управління з галузевою чи міжгалузевою юрисдикцією. Основна мета їхньої діяльності — розв’язання загальних питань, що охоплюють соціальні, економічні, культурні, адміністративні та політичні аспекти кожного регіону. До цієї категорії належать такі органи, як Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві державні адміністрації.

2. Органи з галузевими повноваженнями.

Ця група складається з органів, які реалізують державну політику в окремих сферах діяльності. До таких органів відносяться міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, а також місцеві органи самоврядування, що перебувають у підпорядкуванні міністерств. Вони забезпечують координацію діяльності підзвітних їм підприємств, установ і організацій, а також контролюють їх функціонування.

Органи з галузевими повноваженнями опікуються управлінням питань, що мають міждисциплінарне значення та є спільними для різних секторів економіки, соціальної та культурної сфер.

Відповідно, органи виконавчої влади в Україні можна класифікувати за характером компетенції на три типи: загальні, галузеві та міжгалузеві.

Отже, основною категорією наукового дослідження виступає поняття органу публічної влади, щодо якого існують численні наукові підходи та різні точки зору. Органам виконавчої влади властиві певні спільні риси, що дозволяють вирізнити їх серед інших наукових категорій.

Отже, правильне визначення понять у дослідженні виконує декілька важливих функцій: воно допомагає уникнути двозначностей, встановлює рамки для подальшого аналізу та дозволяє досліднику зосередитись на конкретних аспектах теми. Зокрема, чітке формулювання таких ключових понять, як «виконавча влада», «повноваження», «децентралізація», «субсидіарність» тощо, дає можливість не лише структурувати саму тему, а й забезпечити відповідність використаних термінів вимогам сучасної правової науки.

У підсумку, контексті дослідження теоретичних засад функціонування виконавчої влади в Україні, особливу роль відіграє понятійно-категоріальний апарат. Він формує теоретичну базу дослідження, яка визначає основні дефініції, підходи та методи аналізу, необхідні для комплексного вивчення розподілу повноважень між органами влади. Одним із центральних понять, яке виступає основою дослідження, є «орган державної влади». У даному контексті орган виконавчої влади розглядається не тільки як структурний елемент державного управління, а й як інститут, що реалізує державну політику, забезпечує стабільність і ефективність державної влади на різних рівнях управління — центральному, регіональному та місцевому.

Загалом, формування понятійно-категоріального апарату сприяє не лише глибокому теоретичному розумінню основних категорій, а й забезпечує можливість розробки конкретних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення діяльності органів виконавчої влади. Дослідження функцій та повноважень органів виконавчої влади дозволяє не тільки побудувати логічну систему управління, а й окреслити подальші шляхи розвитку державного управління. Зокрема, чітке визначення ключових понять, таких як «повноваження», «субсидіарність» та «децентралізація», сприяє узгодженості та стабільності державної політики.

Таким чином, понятійно-категоріальний апарат не лише є основою для проведення дослідження, але й забезпечує його наукову цінність і практичну значущість. Він створює базу для аналізу й оцінки роботи виконавчих органів, забезпечуючи теоретичне підґрунтя для розробки рекомендацій щодо вдосконалення системи виконавчої влади та розподілу повноважень у державі.

1.2. Роль органів виконавчої влади в системі державних органів влади.

Органи виконавчої влади відіграють ключову роль у функціонуванні державного апарату, забезпечуючи реалізацію державної політики та підтримку стабільності в суспільстві. Виконавча влада разом із законодавчою та судовою складає основу системи державної влади, і саме через діяльність виконавчих органів відбувається безпосереднє управління державою, що охоплює економічні, соціальні, адміністративні та інші сфери суспільного життя. Виконання цих функцій вимагає чіткої структури, розподілу повноважень і відповідальності серед органів на різних рівнях управління.

Оскільки виконавча влада є найбільш чисельною, різноманітною та розгалуженою системою органів державної влади, організація виконавчої влади в державі здійснюється таким чином, щоб інтереси держави та самої виконавчої влади були взаємопов'язані й збалансовані. Це дозволяє створити єдину систему, яка ефективно функціонує. Варто зазначити, що основними суб'єктами влади в національному управлінні є адміністративні органи та їх службовці. Вони несуть основну відповідальність за забезпечення матеріальних гарантій прав і свобод людини та громадянина. Зважаючи на це, процес реформування в першу чергу стосується реорганізації центральних органів виконавчої влади. Ці органи відіграють важливу роль у розвитку правової, демократичної та соціальної держави.

Для оптимальної організації та підвищення ефективності роботи системи органів виконавчої влади необхідно вирішити питання їхньої відповідальності за стан справ у відповідних сферах діяльності. Відповідальність органів державної влади нерозривно пов'язана з їхньою дієздатністю та правовим статусом. Водночас слід зазначити, що сучасна адміністративна система України залишається суперечливою, незавершеною та значною мірою відчуженою від населення. Незважаючи на численні спроби реформування, система, яка поєднує елементи радянської моделі управління та нові структури,

створені за роки незалежності, продовжує залишатися переважно неефективною [33, с. 82-83].

На сучасному етапі державотворення України ключовою метою є формування демократичної, соціальної та правової держави. Одним із важливих аспектів цього процесу є проведення науково обґрунтованих реформ адміністративної системи. Результатом таких змін має стати ефективна система адміністративної влади, яка забезпечує якісне державне управління на всіх рівнях, захищає права громадян, їх законні інтереси та сприяє соціально-економічному розвитку країни [9, с. 143-157].

Для подолання системної кризи в українському суспільстві необхідно значно підвищити ефективність державного управління. Це вимагає оптимізації функціонування органів державної влади та вдосконалення структури виконавчої влади. На сучасному етапі Україна має розгалужену систему організації, орієнтовану на втілення ідей соціальної держави. Ця система реалізується через створення та впровадження соціальних програм, забезпечення соціальних послуг і допомоги громадянам, а також виконання заходів у сфері державного соціального захисту. Ключову роль у цьому процесі відіграють органи державного управління та місцевого самоврядування [11, с. 15-17].

Органи виконавчої влади, як складові елементи державних інституцій, у межах своїх повноважень здійснюють виконавчо-розпорядчу діяльність для виконання завдань державного рівня. Проте правовий статус цих органів як суб'єктів державного управління потребує закріплення за допомогою правових механізмів. Це є одним із ключових факторів, що забезпечують якість і ефективність діяльності державних органів влади.

Права та обов'язки, встановлені правовою системою, ґрунтуються на місії та функціях органу, здатності діяти від імені держави щодо її адміністративних цілей і здійснювати правові дії проти інших органів і організацій. Таким чином

стає зрозумілим зв'язок між основними елементами статусу суб'єкта управління та його основними характеристиками [11, с. 50].

Юрисдикція адміністративних органів має складну правову конструкцію. Важливе значення у підвищенні ефективності діяльності цих органів має визначення поняття та правильне його використання при формулюванні нормативно-правових актів, що регулюють адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади.

Розглянувши різні підходи до розуміння виконавчої влади та її ролі у системі органів державної влади, науковці доходять до висновку, що, по-перше, виконавча влада має свої особливості у виконанні державних функцій, які забезпечують контроль майже за всіма сферами країни.

По-друге, органи виконавчої влади наділені дуже великою та розгалуженою організаційною системою, яка здійснює діяльність з управління владою, якої немає в інших державних установах. Ці системи установ структуровані в ієрархічному порядку, в якому установи нижчого рівня підпорядковані установам вищого рівня.

По-третє, виконавча влада використовує у своїй діяльності як примус, так і переконання для досягнення поставлених цілей і досягнення поставлених завдань [14, с. 59].

Органи виконавчої влади в системі органів державної влади відіграють важливу роль у реалізації законодавчих повноважень та забезпеченні ефективного функціонування держави. Органи виконавчої влади мають багато завдань і функцій, серед яких виділяють наступні (рис. 1.1).

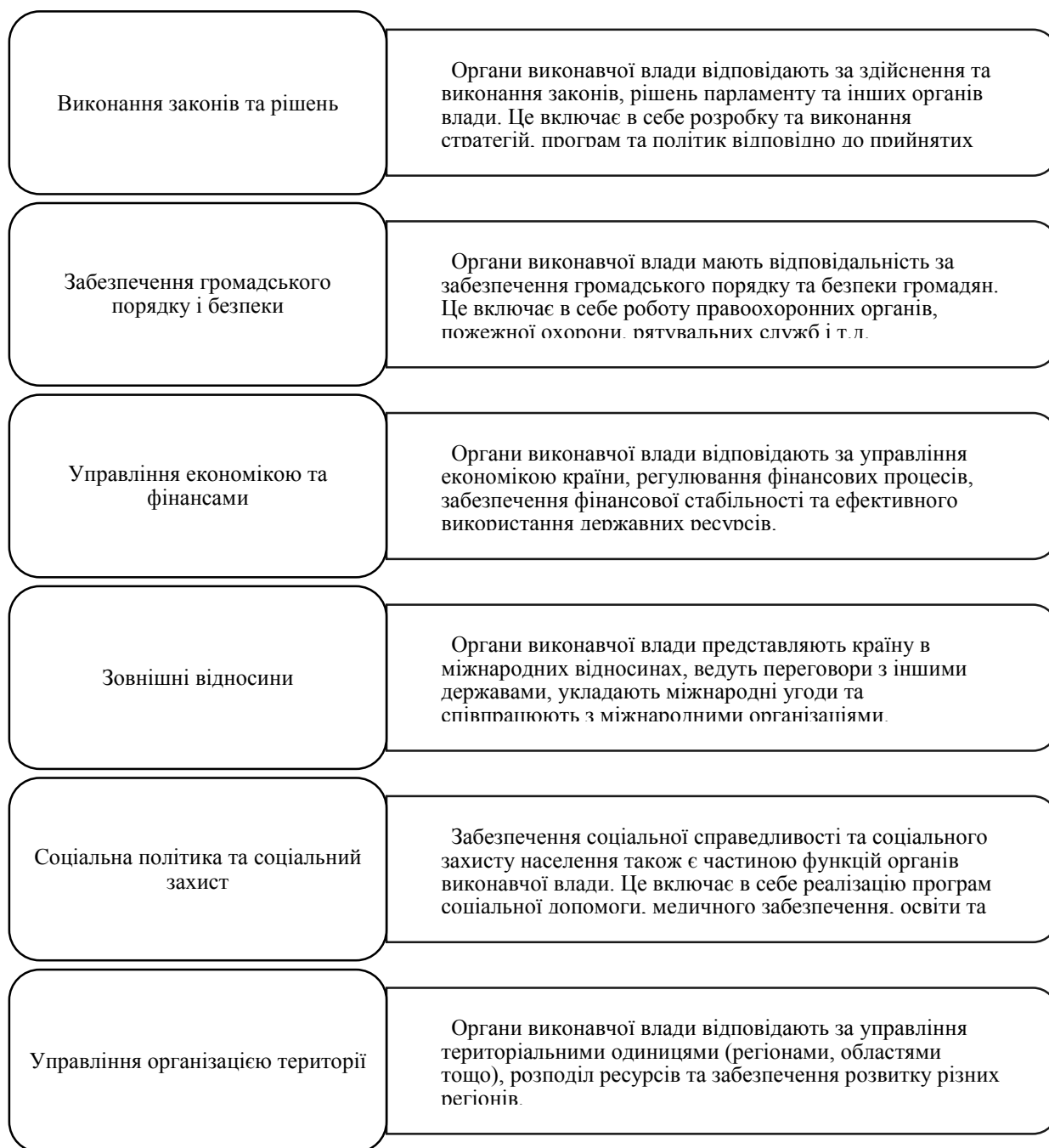

Рис. 1.1 Основні завдання та функції органів виконавчої влади

Джерело: створено автором на основі [14, с. 57-59].

Варто також додати, що структура та функції органів виконавчої влади можуть відрізнятися залежно від конституційних норм, форми правління (президентська, парламентська, змішана) та інших характеристик політичної

системи. Функціональні, організаційні та правові характеристики виконавчої влади слід побіжно відзначити при вивченні деталей діяльності кожної гілки влади з точки зору національної демократії та рівноправності її рішень.

Адміністративні інституції відіграють важливу роль для людей, оскільки вони є не лише найбільшими, але й інституціями, які найбільше спілкуються з представниками громадянського суспільства. Від виконавчої влади залежить представництво прав та інтересів громадян у законодавчій владі, ефективність реалізації прийнятих нормативно-правових актів.

Функціональні характеристики виконавчої влади розкриваються через такі категорії, як національна політика. Національна політика полягає у втіленні національних інтересів у різних сферах суспільного життя і законодавчо закріплена в різноманітних доктринах, концепціях, загальнодержавних і міжурядових програмах, спрямованих на стабілізацію економіки, соціальний, військовий, правовий і державний устрій країни.

Таким чином, проведений аналіз вказує на те, що органи виконавчої влади в сучасних умовах функціонують як складна, багаторівнева та різнопланова система, де кожен рівень має свої специфічні повноваження та функції. Ця система потребує постійного вдосконалення і адаптації до потреб суспільства, що в умовах інтеграції України в європейську спільноту набуває особливого значення, тому пріоритетом є реформа адміністративної системи, яка повинна забезпечити якісне державне управління, зокрема через зміцнення виконавчої влади на регіональному та місцевому рівнях.

Отже, прозорість та відкритість органів державної влади в реалізації державної політики полягає у тому, що громадськості надається інформація про діяльність уряду в цілому, деталі її здійснення органами виконавчої влади, а також про накази та умови роботи окремих органів виконавчої влади в уряді. На регіональному та місцевому рівнях забезпечується основа легітимності влади з точки зору населення, а оскільки єдиним джерелом влади є народ, як це

визначено конституційними нормами, народ загалом (через вибори та референдуми) та опосередковано (через інші політичні права) передає йому владу, може керувати та підтримувати виконання покладених на нього завдань та функцій.

1.3. Форми та правові інструменти розподілу повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в державі.

Формування ефективної системи розподілу повноважень між органами виконавчої влади є важливим чинником у забезпеченні стабільного розвитку держави, підвищенні якості управлінських процесів та наданні послуг громадянам. В умовах сучасних викликів та реформ, які тривають в Україні, зокрема процесів децентралізації та адміністративної реформи, питання оптимізації розподілу повноважень між центральними, регіональними і місцевими органами виконавчої влади набуває особливої актуальності.

Одним із ключових аспектів цього питання є розуміння форм та правових інструментів, що визначають компетенцію і відповідальність різних рівнів виконавчої влади, що включає розподіл функцій, правовий статус та обов'язки, закріплені в нормативно-правових актах, а також принципи субсидіарності та відповідальності, які сприяють балансуванню інтересів держави та місцевих громад. Форми розподілу повноважень та механізми їх застосування забезпечують не лише правову регламентацію, але й реальне функціонування виконавчих органів на всіх рівнях управління, що є підґрунтям для ефективного надання послуг, забезпечення законності та відповідальності перед суспільством.

У цьому розділі дослідження необхідно охарактеризувати гілки влади в Україні та проаналізувати форми й правові інструменти, за допомогою яких здійснюється розподіл повноважень між органами виконавчої влади на різних

рівнях управління державою. Відповідно до статті 6 Конституції України, державна влада поділяється на законодавчу, виконавчу та судову [20].

Кожна з гілок влади — законодавча, виконавча та судова — володіє специфічними повноваженнями, які дозволяють їй виконувати свої функції у системі державного управління. Взаємодія між цими гілками є важливою рисою, адже в окремих сферах їхні функції переплітаються. Однак кожна з гілок має чітко визначені завдання, що виділяють її як самостійну складову державної структури.

Окрему увагу слід приділити аналізу повноважень виконавчої гілки влади, яку в Україні представляють Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади. Особливість виконавчої гілки полягає в тому, що вона забезпечує реалізацію державної політики на різних рівнях через управління та розпорядження.

Ключові функції виконавчої гілки влади [37]:

- Здійснення керівництва центральними та місцевими органами влади для реалізації проголошеної національної й зовнішньої політики, яка визначається парламентом або главою держави.
- Виконання розпорядчих функцій, що включає право видавати накази, постанови, розпорядження та інші нормативні акти, необхідні для виконання прийнятих законів.

Крім того, слід розглянути діяльність судової гілки влади, яку в Україні представляють Конституційний Суд України, спеціалізовані суди та суди загальної юрисдикції. Основні функції судової влади в Україні [37]:

- Оцінювання відповідності поведінки осіб чинному законодавству.
- Вжиття заходів для припинення протиправної діяльності.

Таким чином, у межах наукового дослідження проведено загальний аналіз законодавчої, виконавчої та судової гілок влади в Україні. Зокрема, висвітлено

питання щодо державних органів, які представляють кожен з гілок влади, та основних повноважень і функцій, якими вони наділені.

Форми розподілу повноважень між органами виконавчої влади можуть бути представлені через три основні типи: горизонтальний, вертикальний і функціональний.

- Горизонтальний розподіл повноважень стосується передачі прав і обов'язків між органами на одному рівні управління. Зазвичай, це стосується розмежування функцій між міністерствами та іншими центральними органами, такими як державні агентства, служби та інспекції. Завдяки зазначеному типу розподілу забезпечується чітка спеціалізація, яка дозволяє органам концентруватися на окремих напрямках діяльності, зокрема економічному, соціальному, оборонному тощо.

- Вертикальний розподіл повноважень має на меті передачу завдань між різними рівнями виконавчої влади, зокрема між центральними та місцевими органами. Цей тип розподілу базується на адміністративно-територіальному принципі та забезпечує організацію державного управління на національному, регіональному та місцевому рівнях. Завдяки вертикальному розподілу центральні органи залишають за собою контроль за загальнодержавними питаннями, тоді як місцеві органи опікуються питаннями регіонального та локального значення.

- Функціональний розподіл повноважень забезпечує конкретизацію функцій та обов'язків органів виконавчої влади за певними напрямками діяльності, наприклад, регулятивною, правозастосовною, контролюючою або координуючою діяльністю, що сприяє підвищенню ефективності в рамках спеціалізованих завдань, що особливо актуально для таких органів, як Національна поліція, Державна податкова служба чи Міністерство охорони здоров'я [15].

Охарактеризуємо більш детально форми та правові інструменти розподілу повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в державі. Питання розмежування повноважень між органами виконавчої влади різних рівнів у межах держави регулюються конституційними та законодавчими нормами.

Ці норми можуть визначати компетенцію органів державної влади на центральному рівні (як правило, уряд), на місцевому рівні (наприклад, місцеві чи регіональні органи влади, міські чи сільські органи влади). За результатами проведеного дослідження нами систематизовано та узагальнено ключові форми та правові інструменти розподілу повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в державі (рис. 1.2).

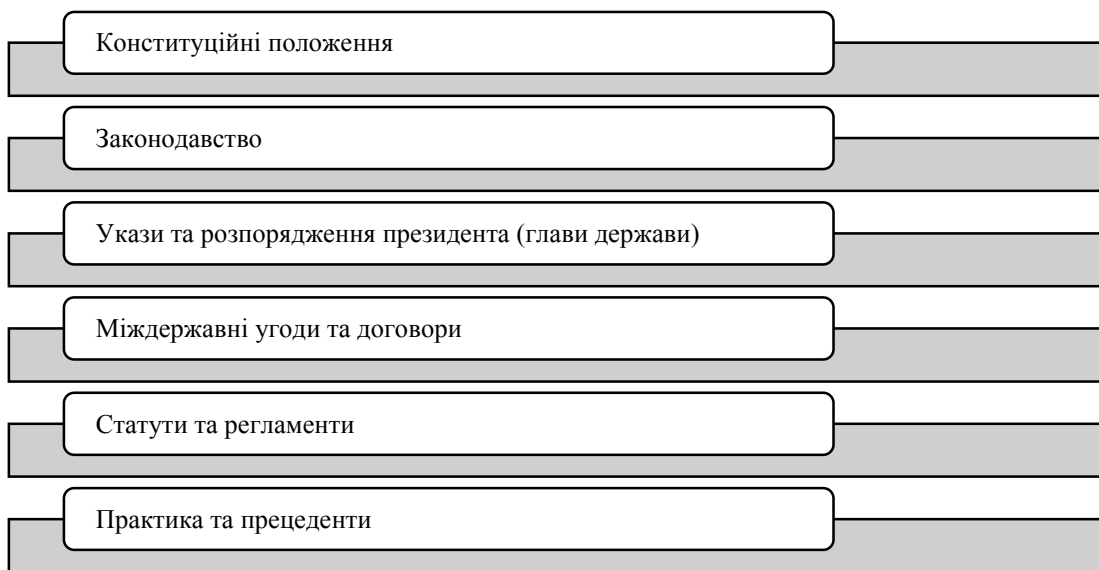

Рис. 1.2 Основні форми та правові інструменти розподілу повноважень органів виконавчої влади

Джерело: створено автором.

Охарактеризуємо більш детально представлені на рисунку 1.2 форми та правові інструменти:

Правове регулювання розподілу повноважень здійснюється через нормативно-правові акти, що визначають структуру, компетенції та функції органів виконавчої влади. До основних правових інструментів відносять

Конституцію України, закони, укази Президента, постанови Кабінету Міністрів України, а також нормативно-правові акти, розроблені на рівні окремих міністерств і відомств.

1. Конституція України встановлює загальні принципи функціонування державної влади, зокрема визначає розподіл повноважень між центральними та місцевими органами влади. Вона закріплює основні права і обов'язки виконавчих органів, а також визначає їхню підзвітність перед суспільством і іншими гілками влади.

2. Закони України (наприклад, Закон «Про Кабінет Міністрів України», Закон «Про місцеві державні адміністрації») встановлюють правовий статус, компетенції та функції конкретних органів виконавчої влади. Вони визначають, які завдання виконує кожен орган, в межах яких повноважень, і надають механізми для оцінки їхньої ефективності.

3. Укази Президента України стосуються функціонування органів, підзвітних Президенту, та визначають структуру і функції таких органів, як Служба безпеки України, Національна рада з питань реформ тощо.

4. Постанови Кабінету Міністрів України регламентують порядок виконання певних функцій органами виконавчої влади, а також процедури, необхідні для координації їхньої діяльності. Через постанови Кабінет Міністрів координує та направляє діяльність міністерств та інших підвідомчих органів.

5. Внутрішні нормативно-правові акти міністерств і відомств деталізують функції і завдання окремих структурних підрозділів, забезпечують регулювання службової діяльності, а також вносять зміни та доповнення до процедурних питань.

6. Статути та нормативні акти: можуть існувати статути та нормативні акти, які детально описують функції та обов'язки конкретних правоохоронних органів на різних рівнях.

7. Звичай і прецедент: важливими факторами є звичай і прецедент, які визначають, як на практиці здійснюється розподіл влади.

Отже, питання розмежування повноважень між органами виконавчої влади різних рівнів у межах держави регулюються конституційними та законодавчими нормами. Ці норми можуть визначати компетенцію органів державної влади на центральному рівні, на місцевому рівні.

Розподіл повноважень між органами виконавчої влади на різних рівнях є важливим елементом організації державного управління. Це дозволяє забезпечити ефективність, законність і оперативність управлінських процесів. Різні форми розподілу, зокрема горизонтальний, вертикальний і функціональний, мають на меті чітко окреслити межі відповідальності органів, що діють на кожному рівні. Завдяки таким формам розмежовуються завдання, покращується підзвітність та зменшується дублювання функцій, що сприяє підвищенню ефективності управлінської діяльності.

Основними правовими інструментами, які регулюють розподіл повноважень, є Конституція України, закони, укази Президента, постанови Кабінету Міністрів та внутрішні нормативно-правові акти органів виконавчої влади. Ці документи не лише визначають функції і повноваження державних органів, а й встановлюють принципи їх взаємодії, механізми підзвітності та формують правову основу для реалізації державної політики на всіх рівнях.

Водночас сучасні виклики, такі як децентралізація, вимагають постійного вдосконалення механізмів розподілу повноважень. Необхідними є оптимізація структури органів, підвищення рівня координації та забезпечення достатніх ресурсів для виконання покладених функцій, особливо на місцях. Таким чином, для успішного функціонування системи виконавчої влади в Україні необхідно не лише зберігати, але й постійно адаптувати та удосконалювати форми та правові інструменти розподілу повноважень, з метою забезпечення надання якісних адміністративних послуг та ефективну реалізацію державної політики.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗПОДІЛУ ПОВНОВАЖЕНЬ МІЖ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ЗА РІВНЯМИ УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВІ

2.1. Децентралізація як динамічний вираз розподілу повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в державі.

Децентралізація є одним із ключових напрямів реформування державного управління в сучасних умовах, що покликана підвищити ефективність державних органів влади та забезпечити відповідальність перед місцевими громадами. Як динамічний процес, децентралізація сприяє розподілу повноважень між органами виконавчої влади на центральному, регіональному та місцевому рівнях, розширюючи можливості для самоврядування та самостійного вирішення значущих питань на місцях. У сучасній Україні, яка впродовж останніх років активно впроваджує децентралізаційні процеси, ця тема набуває особливої актуальності.

Основною метою децентралізації, що є динамічним процесом розподілу повноважень між органами виконавчої влади на різних рівнях управління в державі, є забезпечення більш оперативного та ефективного вирішення питань місцевого значення. Це також включає посилення підзвітності органів влади перед громадянами та зміцнення системи державного управління через передачу частини повноважень і ресурсів на місцевий рівень.

Що стосується характеристики процесу децентралізації, історія децентралізованих держав є прикладом протиріч, які виникають у процесі пошуку оптимальної організації державної влади. Традиційний підхід до децентралізації, що розглядає її як процес утворення самостійних одиниць у

межах центральної держави, що є носієм місцевої автономії (муніципалітетів), вимагає розробки нових підходів для її змістовного аналізу [22, с. 6].

Дослідження новітніх поглядів на поняття та сутність розуміння категорії «децентралізація» та її характеристики сприятиме впровадженню нових реформаторських тенденцій у сфері децентралізації державної влади щодо створення ефективної системи розвитку регіонів. На семантичному рівні децентралізація трактується як подолання, ослаблення або скасування централізації [35, с. 249]. Надзвичайно важливою є роль децентралізації у процесі формування системи місцевої автономії. Нарешті, децентралізація виступає як тип адміністративної системи, за якої деякі функції центрального уряду делегуються місцевим органам влади [4].

Децентралізація передбачає відповідні матеріальні умови, це майно, що перебуває у власності органів місцевого самоврядування, особливо земля, фінансові умови, це податки та збори, що стосуються території суб'єктів відповідних адміністративних районів, виконання органами місцевого самоврядування своїх зобов'язань, а також створення організаційних умов для забезпечення ефективності виконання власних та делегованих повноважень [32, с. 22].

Крім того, органи місцевого самоврядування заохочуються розпоряджатися земельними ресурсами на своїх територіях у рамках міжмуніципального співробітництва для реалізації спільних програм та більш ефективного надання державних послуг сусіднім територіальним громадам [26].

Децентралізація тлумачиться як передача функцій управління від центральної влади до місцевої влади, розширення повноважень нижчого управлінського органу на шкоду вищому управлінському органу; процес розширення та зміцнення прав і повноважень адміністративно-територіальних одиниць або підвідомчих установ і організацій і водночас скорочення прав і повноважень відповідних центрів.

Підкреслюючи роль і значення децентралізації як запоруки конституційної стабільності в Україні, слід зазначити, що децентралізація є запорукою ефективного територіального розвитку та шляхом до демократизації. Децентралізацію слід розглядати як процес консолідації країни та протидії тенденціям федералізації та сепаратизму.

Децентралізація є системним процесом, що забезпечує передання владних повноважень від центральних до місцевих органів та реалізується через розподіл повноважень у рамках вертикалі виконавчої влади, де кожен рівень державного управління (центральний, регіональний та місцевий) наділений власною компетенцією і ресурсами для виконання поставлених завдань.

Основні форми децентралізації включають:

1. Політичну децентралізацію, яка передбачає передання прав на самоврядування і залучення місцевих громадян до прийняття рішень.
2. Адміністративну децентралізацію, яка передбачає передачу управлінських функцій місцевим органам влади з метою оперативного вирішення питань.
3. Фінансову децентралізацію, яка забезпечує передання місцевим органам фінансових ресурсів, необхідних для реалізації їхніх повноважень.

Таким чином, децентралізація вимагає чіткого розподілу повноважень і обов'язків між органами різних рівнів, що забезпечує ефективність їхньої роботи та уникнення дублювання функцій.

Реформа децентралізації створює сприятливі умови для розвитку місцевих громад, даючи їм більше самостійності та фінансових ресурсів. Центральні органи виконавчої влади здійснюють наглядові функції, забезпечуючи загальну координацію та нормативне регулювання. Передача певних функцій на місцевий рівень дозволяє органам виконавчої влади зосередитись на загальнодержавних питаннях і вдосконалити управлінські процеси.

На місцях виконавчі органи отримують більше можливостей для вирішення місцевих проблем, що сприяє підвищенню якості надання державних послуг. Крім того, децентралізація сприяє зменшенню бюрократії, адже рішення приймаються ближче до місця, де вони реалізуються [42].

Як показав світовий досвід, успішна реалізація проектів територіального розвитку, керованих і реалізованих органами місцевого самоврядування, має значний вплив на розвиток регіональної економіки та згуртованості країни разом. Зміцнення спроможності громад ефективно впливати на основні характеристики якості життя є основою для сталого розвитку громади на основі інклюзії. За результатами проведеного дослідження також узагальнено ключові визначення поняття децентралізації (рис. 2.1).

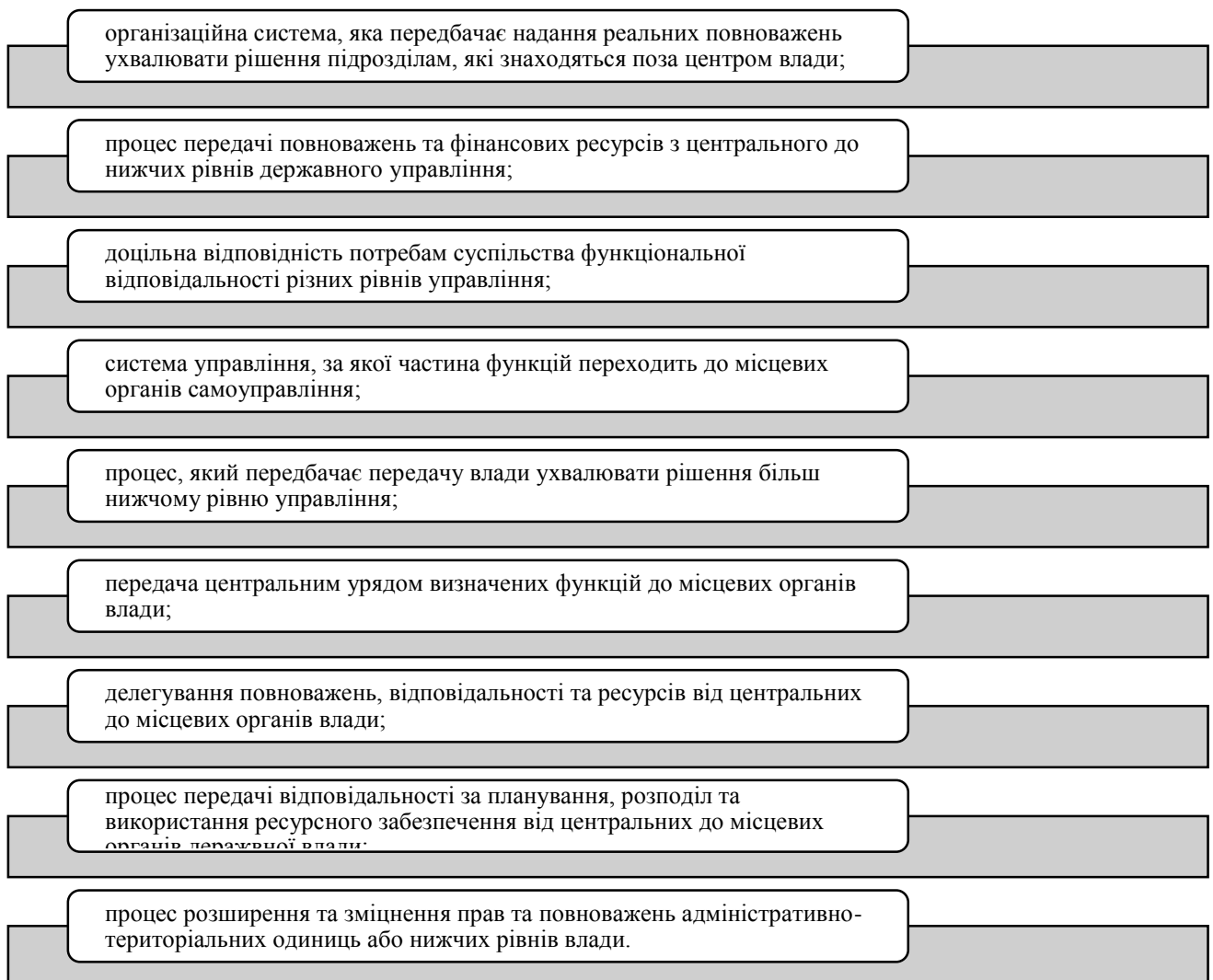

Рис. 2.1. Визначення поняття децентралізації

Джерело: створено автором на основі [1].

Щодо питання впливу децентралізації на стратегічне управління регіонами, забезпечення стратегічного розвитку країн, регіонів і територіальних громад є складним процесом. Тип стратегії визначає ієрархію рішень, які приймаються та реалізуються в цій структурі. Водночас запровадження децентралізації руйнує ієрархію стратегічних процесів як на національному рівні, так і в окремих регіонах [25].

Запровадження децентралізації дає владі можливість адаптуватися до зростаючих потреб населення та бізнесу на певних обмежених територіях в умовах відкритої економіки. Повсюдність і незворотність таких явищ перед тим фактом, що вони повинні відмовитися від своїх монополій на владу та ресурси, що суперечить природі центрального уряду, підкреслює глибоко об'єктивну природу, на якій основа децентралізації характеризує сучасний розвиток суспільства. Це свідчить про те, що це розумний процес, в основі якого лежить цілепокладання та делегування [27].

Як було зазначено раніше, основною метою децентралізації є відмовлення від централізованої моделі державного управління, забезпечення ефективності органів місцевого самоврядування та створення дієвої організаційної системи територіальної влади в Україні. Це також включає повне виконання законів Європейської хартії про місцеве самоврядування, дотримання принципів субсидіарності, універсалізації та фінансової автономії місцевих органів влади.

В Україні процес децентралізації вимагає термінових заходів, однак за останні роки комплексний аналіз нормативно-правової бази виявив значну кількість проблем у цій сфері. Головною причиною такої ситуації, на наш

погляд, є відсутність єдиного системного підходу до впровадження необхідних реформ загалом.

Децентралізація державної влади в Україні є одним з ключових напрямків модернізації суспільного ладу в контексті соціально-економічного розвитку країни на шляху до європейської спільноти. Врешті-решт, належна розбудова спроможності органів місцевого самоврядування та утворених ними структур сприятиме наданню міському та обласному рівням публічної адміністрації максимальних повноважень і реальних можливостей для їх ефективної реалізації.

Огляд праць науковців підтверджує важливу роль децентралізації управління в процесі соціально-економічного регіонального розвитку [34]. Одним із основних викликів децентралізації адміністративної системи є подолання економічної роз'єднаності, процесу занепаду, асиметрії та дисбалансу розвитку сільських територій. Громади залишаються незбалансованими та нерегульованими. Як наслідок, більшість громадських ініціатив, спрямованих на підвищення ефективності управління регіонами, стикаються з серйозними проблемами.

Сьогодні процес децентралізації влади в Україні ще не завершено, але триває реалізація принципів не лише демократизації, а й усіх суспільних відносин суспільства, адже це позитивно вплине на ефективний розвиток місцевого самоврядування через розвиток єдиного місцевого самоврядування. Метою децентралізації є оптимізація територіальної, організаційної та правової основи функціонування держави, відтворення ефективної системи державного управління на державному, регіональному та місцевому рівнях, здатної оперативно реагувати на зміну умов і життєвих потреб.

Децентралізація по суті передбачає передачу частини повноважень органам місцевого самоврядування, які є виборними органами громади. Обрана

ієрархічна модель залежить від методу, способу передачі, рівня повноважень, розподілу завдань і функцій.

Враховуючи всю складність теоретико-правових підходів до тлумачення поняття «децентралізація», можна стверджувати, що децентралізація як протиположна централізації є доречною під час переходу або зміни влади від центральної влади до органів місцевого самоврядування, які мають право приймати рішення в межах власної компетенції з питань власного розвитку на даній території з метою забезпечення балансу між регіональними та загальнонаціональними інтересами.

Децентралізація є необхідною умовою ефективної діяльності демократичної держави та динамічного розвитку громадянського суспільства. Децентралізація – це антонім централізації влади, завдання якої полягає у зосередженні влади в центрі. Відповідно, децентралізація влади, у сучасному розумінні цього терміну, це передача функцій управління, пов'язаних із плануванням, прийняттям рішень і фінансовими ресурсами, від центральної влади до місцевої влади, а також діяльністю професійних організацій і зовнішніх державних органів.

Децентралізація публічної влади в загальному сенсі охоплює різні форми передачі виконавчих повноважень. У класичному розумінні, під децентралізацією публічної влади слід розглядати процес перерозподілу державної влади через передачу повноважень від центральних органів влади до місцевих органів виконавчої влади, а також здійснення контролю за їхньою діяльністю в межах переданих повноважень [36].

Підсумовуючи усе вищезазначене, в контексті розвитку процесу децентралізації з'являються нові можливості для розвитку сільських територій. Для підвищення ефективності політики децентралізації необхідно насамперед сформулювати цілісне бачення відповідних заходів, встановити чіткі критерії оцінки та спрогнозувати їх вплив на соціально-економічний розвиток сільських

територій, резервувати потужності для досягнення відповідних стратегічних цілей.

Реформа децентралізації вирішує завдання оптимального вибору економічної структури окремих регіонів, формування соціально-економічного ландшафту відповідно до комплексу факторів регіонального виробництва. Перед громадами та місцевим самоврядуванням постають як нові можливості, так і нова відповідальність. Добробут членів територіальної громади залежить не лише від наявності ресурсів, а й від того, наскільки повно та ефективно вони використовуються. Тож процес децентралізації може здійснити позитивний вплив на стратегічне управління сільських територій в умовах його ефективності.

2.2. Розподіл повноважень між органами виконавчої влади по горизонталі та забезпечення балансу повноважень.

Розподіл повноважень між органами виконавчої влади по горизонталі є важливим елементом організації державного управління. Він забезпечує ефективність, підзвітність і прозорість роботи виконавчої системи. Горизонтальний підхід передбачає чітке розмежування функцій і відповідальності кожного органу, що дозволяє уникати дублювання повноважень і сприяє налагодженій взаємодії між різними державними інституціями.

У сучасних умовах особливо важливо дотримуватися балансу повноважень, аби органи виконавчої влади діяли злагоджено, не порушуючи принципів правової держави та компетенції один одного. Такий підхід сприяє ефективнішому виконанню державних завдань і зміцненню державного управління. Збалансованість у розподілі повноважень також знижує ризики надмірної концентрації влади та створює систему стримувань і противаг.

Однією з ключових складових організації державної влади є горизонтальний розподіл повноважень і забезпечення балансу між органами виконавчої влади. Ця система дозволяє координувати дії різних органів, контролюючи їх діяльність, щоб уникнути концентрації влади в одній структурі. Вона забезпечує ефективність і стабільність роботи уряду.

Горизонтальний розподіл повноважень в органах виконавчої влади передбачає розподіл функцій та відповідальності між різними органами, які знаходяться на одному рівні ієрархії, наприклад, між міністерствами, відомствами, агентствами тощо. Цей розподіл має на меті забезпечити ефективне управління державними справами, уникнути дублювання функцій та забезпечити баланс повноважень.

Розподіл повноважень між органами виконавчої влади по горизонталі є основоположним принципом організації виконавчої влади у правовій державі. Горизонтальний розподіл передбачає не тільки розмежування функцій та обов'язків між різними органами, але й створення збалансованої системи стримувань і противаг, яка сприяє ефективній взаємодії між відомствами.

Слід також зазначити, що горизонтальний розподіл повноважень в органах виконавчої влади передбачає, що кожен орган повинен мати чітко визначені функції та відповідальність у своїй галузі. Крім того, між органами має бути встановлена ефективна система координації для уникнення конфліктів та забезпечення узгодженості дій, а також існує необхідність у механізмах контролю за діяльністю органів для забезпечення дотримання законів та підзвітності. Таким чином, повноваження органів мають бути збалансовані таким чином, щоб жоден з них не мав надмірної влади.

Основна ідея розподілу повноважень між органами виконавчої влади по горизонталі та забезпечення балансу повноважень полягає в тому, щоб забезпечити систему взаємодії та контролю між різними гілками влади, щоб уникнути концентрації влади в одній стороні та досягти балансу та ефективного

управління. Ключовими елементами поділу влади та забезпечення балансу влади є наступні (рис. 2.2).

Конституційні обмеження	Конституційні положення Декларація прав і свобод
Система розділених повноважень	Законодавча влада Виконавча влада
Незалежність судової влади	Законодавча незалежність Організаційна незалежність
Система контролю та збалансованості	Контрольні органи Механізми взаємного контролю
Локальний та регіональний рівень влади	Автономія місцевих органів Контроль громадськості

Рис. 2.2. Основи розподілу повноважень між органами виконавчої влади по горизонталі та забезпечення балансу повноважень

Джерело: створено автором.

Охарактеризуємо також більш детально представлені елементи. Що стосується конституційних обмежень, конституції зазвичай встановлюють основні принципи щодо розподілу влади та повноважень між урядами штатів. Гарантії прав і свобод людини можуть обмежити владу виконавчої влади.

У системі поділу влади законодавча гілка ухвалює закони та контролює дії виконавчої гілки влади через парламентський механізм. Виконавча влада відповідає за дотримання законів і реалізацію політики. Щодо незалежності

судової влади, то судова влада має незалежність у вирішенні правових питань і контролює законність дій інших гілок влади. Щодо системи стримувань і противаг, органи аудиту та контролю можуть відігравати певну роль у визначенні ефективності та легітимності примусових заходів.

Отже, горизонтальний розподіл повноважень у виконавчій владі охоплює розмежування компетенцій між різними органами, які мають специфічні функції у межах єдиної системи виконавчої влади, що передбачає: спеціалізацію органів, тобто, кожен орган виконавчої влади зосереджується на своїй сфері діяльності, забезпечуючи компетентне управління визначеними напрямками (фінанси, освіта, охорона здоров'я тощо); забезпечення взаємодії між органами: важливо, щоб органи працювали узгоджено, підтримуючи виконання державних завдань у своїх компетенціях, а також попередження конфліктів повноважень: завдяки чітко визначеним функціям кожного органу уникати дублювання або протиріч між ними.

Наприклад, Міністерство фінансів відповідає за державну фінансову політику, Міністерство охорони здоров'я – за медичне забезпечення, а Міністерство оборони – за питання національної безпеки. Таке розмежування зберігає чіткість в управлінні, полегшує контроль за ефективністю виконання державних функцій та знижує навантаження на окремі органи влади.

Забезпечення балансу повноважень у виконавчій владі полягає у створенні системи, де жоден орган не володіє надмірною владою, а рішення ухвалюються на основі взаємоконтролю.

Законодавство чітко визначає повноваження кожного органу. Конституція, закони України та підзаконні акти встановлюють межі і обов'язки кожного органу, запобігаючи свавіллю. Органи виконавчої влади підзвітні Верховній Раді України та Кабінету Міністрів, взаємний контроль та підзвітність є стримувальними факторами для кожного органу.

Важливим є також аспект оприлюднення рішень та звітів про діяльність органів виконавчої влади, який забезпечує громадський контроль за дотриманням компетенцій, а також прозорість і доступність для громадян.

Значну роль у забезпеченні балансу виконує система прокуратури та правоохоронних органів, які слідкують за дотриманням законності у діяльності органів виконавчої влади. Ця система дозволяє уникати зловживань, забезпечувати належне виконання державних функцій та сприяти зростанню довіри до держави.

Проте, процес горизонтального розподілу повноважень супроводжується певними труднощами, серед яких:

- Конфлікти юрисдикцій: часто трапляється дублювання функцій між різними органами, що призводить до конкуренції або конфліктів між ними.

- Складність координації: організація спільних дій між органами виконавчої влади потребує чіткої координації, що не завжди легко забезпечити. Нестача налагоджених механізмів співпраці може призвести до втрати ефективності управління.

- Надмірна бюрократизація: часто між відомствами виникають перепони, пов'язані з бюрократичними процедурами, що затримують або ускладнюють ухвалення рішень.

З огляду на ці виклики, важливо здійснювати систематичний перегляд компетенцій органів влади та оновлювати законодавство відповідно до змін, що відбуваються в суспільстві та державі.

У рамках механізмів взаємного контролю державні органи можуть контролювати один одного, щоб уникнути зловживань та попередити корупцію. На рівні місцевої та регіональної влади місцеві органи мають власні повноваження щодо вирішення місцевих проблем.

Стосовно ЗМІ та громадських установ громадяни мають можливість висловлювати свою думку, вносити пропозиції та контролювати дії владних структур.

Таким чином, горизонтальний розподіл влади та забезпечення балансу влади між органами виконавчої влади представляє собою систему контролю та координації дій різних органів виконавчої влади з метою уникнення концентрації влади в одній стороні та забезпечення ефективної роботи уряду, яка має на меті забезпечити систему взаємодії та контролю між різними гілками влади, щоб уникнути концентрації влади в одній стороні та досягти балансу та ефективного управління.

Забезпечення балансу повноважень у межах виконавчої влади є необхідним для уникнення надмірної концентрації влади, формування системи стримувань і противаг, яка знижує ризик зловживань та сприяє ефективному контролю за діяльністю державних органів. Такий баланс створює систему, в якій жоден орган не має абсолютної влади, а рішення ухвалюються на основі взаємоконтролю та співпраці.

Процес горизонтального розподілу повноважень охоплює спеціалізацію органів, де кожен з них зосереджується на конкретній сфері діяльності (наприклад, фінанси, охорона здоров'я чи національна безпека), та забезпечення взаємодії між ними. Це дозволяє не лише узгоджено виконувати завдання державного значення, але й забезпечує суспільну прозорість і громадський контроль за діяльністю виконавчої влади.

Хоча горизонтальний розподіл повноважень створює ефективну систему управління, він не позбавлений труднощів, таких як конфлікти юрисдикцій, складність координації та ризики бюрократизації. Проте вдосконалення законодавчої бази, систематичний перегляд функцій органів і зміцнення механізмів співпраці дозволять знизити ці ризики та підвищити ефективність управлінської системи в цілому.

Отже, горизонтальний розподіл повноважень є ключовим для забезпечення ефективності та балансу в роботі виконавчих органів, а також підвищення довіри до держави та її управлінських інститутів.

2.3. Розподіл повноважень між органами виконавчої влади по вертикалі та засади субсидіарності.

У зазначеному підрозділі наукового дослідження проаналізуємо розподіл повноважень між органами виконавчої влади по вертикалі. Розподіл повноважень між органами виконавчої влади по вертикалі та принцип субсидіарності - це основні принципи організації державної влади в багатьох країнах, включаючи Україну та багато інших. Принцип субсидіарності означає, що уряди повинні виконувати свої функції більш ефективно та результативно, наскільки це можливо. Це означає, що вищі рівні влади повинні втручатися лише тоді, коли нижчі рівні не можуть або не можуть ефективно вирішити певну проблему.

Вертикальний розподіл повноважень між рівнями виконавчої влади спрямований на формування ефективної і підзвітної системи управління, де центральні органи вирішують стратегічні та загальнодержавні питання, а регіональні й місцеві зосереджуються на забезпеченні добробуту громадян у конкретних територіальних межах. Такий підхід дозволяє адаптувати управління до особливостей регіонів, враховувати місцеві потреби та забезпечує громадську підтримку.

Вертикальний розподіл повноважень між органами виконавчої влади в Україні включає три основні рівні:

- Центральний рівень представлений Кабінетом Міністрів та міністерствами, які відповідають за загальнонаціональні політики та регулювання в ключових сферах державного управління.

- Регіональний рівень представлений обласними державними адміністраціями, що здійснюють контроль за дотриманням законів на території області.

- Місцевий рівень представлений районними державними адміністраціями, а також новоствореними об'єднаними територіальними громадами, які забезпечують виконання законодавства і політик на місцевому рівні.

Такий розподіл влади дозволяє ефективніше керувати різними аспектами суспільного життя та забезпечує управління як на рівні держави, так і на місцевому рівні. Кожен рівень має чітко визначені повноваження та завдання, що допомагає уникнути дублювання функцій і створює можливості для підвищення ефективності у наданні послуг населенню.

Взаємодоповнюваність також підтримує децентралізацію влади та забезпечує максимальну участь громади у прийнятті рішень, особливо в питаннях, що стосуються місцевого рівня. Принцип субсидіарності передбачає мінімізацію втручання влади вищого рівня в проблеми, які можна ефективно вирішити на рівні, орієнтованому на громадян. Принцип взаємодоповнюваності спрямований на підвищення ефективності та гнучкості систем управління та забезпечення врахування потреб окремих осіб і громад у процесах управління.

Принцип субсидіарності органів виконавчої влади передбачає, що уряд має здійснювати свої функції на тому рівні, на якому вони є найбільш ефективними. Цей принцип означає, що влада вищого рівня має втручатися лише тоді, коли нижчі рівні не можуть або не хочуть вирішити певне завдання.

Принцип субсидіарності є фундаментальним принципом, згідно з яким вищі органи влади втручаються лише у випадках, коли нижчі не можуть впоратися з виконанням завдань. Це підвищує відповідальність місцевих органів і дає можливість приймати рішення максимально наближено до громадян.

У сфері виконавчої влади принцип субсидіарності застосовується наступним чином:

Центральна влада займається стратегічними завданнями, як-от національна безпека, державні фінанси, зовнішня політика. Водночас, питання місцевого значення передаються на місцевий рівень, що дозволяє більш гнучко й оперативно реагувати на потреби громад.

Основні принципи розподілу повноважень між органами виконавчої влади по вертикалі та на засадах субсидіарності представлені на рисунку 2.3.

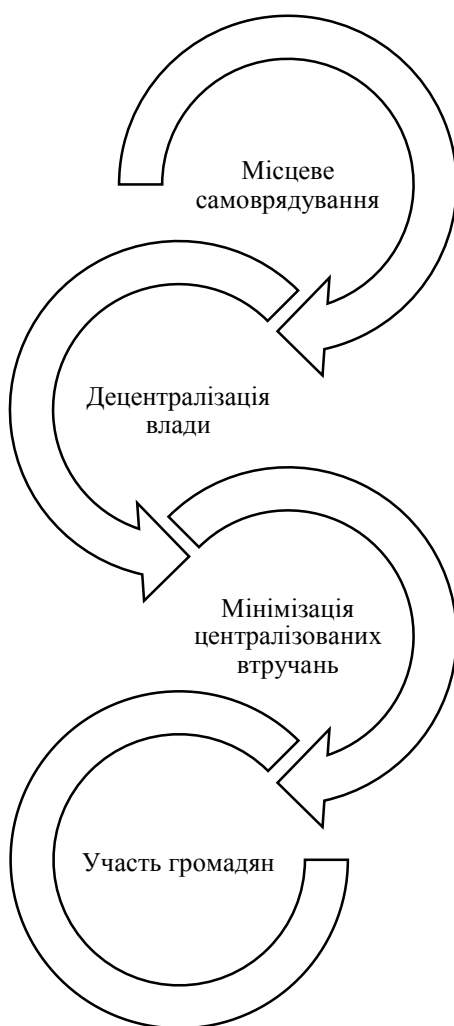

Рис. 2.3 Основи розподілу повноважень між органами виконавчої влади по вертикалі на засадах субсидіарності

Джерело: створено автором.

Регіональні та місцеві органи займаються реалізацією державних політик у сфері соціальних послуг, місцевого благоустрою, комунального господарства, а також інших питань, які не потребують загальнонаціонального втручання.

Завдяки субсидіарності місцева влада стає більш відповідальною перед громадою, зростає рівень довіри до органів управління, а також підвищується ефективність вирішення місцевих проблем.

Охарактеризуємо також більш детально представлені елементи. Що стосується місцевого самоврядування, принцип субсидіарності передбачає, що органи місцевого самоврядування повинні мати можливість підтримувати їхні зусилля та вирішувати проблеми, що стосуються їх території. Що стосується децентралізації влади, то принцип субсидіарності підтримує децентралізацію влади та припускає, що певні функції можуть бути передані на регіональний або муніципальний рівень для більш ефективного вирішення проблем. З метою мінімізації інтенсивного втручання органи влади центрального рівня мають втручатися лише тоді, коли це дійсно необхідно.

Взаємодоповнюваність допомагає звести до мінімуму інтенсивне втручання в проблеми, які краще вирішити на нижчому рівні. Що стосується участі громадян, то принцип субсидіарності також передбачає активну участь громадян у прийнятті рішень і вирішенні проблем, які стосуються їхнього життя. Це може включати консультації з громадою щодо питань, що стосуються місцевого рівня.

Основні переваги субсидіарності полягають у таких аспектах, як близькість до громадян, оскільки місцева влада краще розуміє потреби громади і може швидше реагувати на виклики; економія ресурсів: передача повноважень на місця знижує витрати на адміністративні процеси на центральному рівні; гнучкість у прийнятті рішень, оскільки місцеві органи мають більшу свободу діяти на власний розсуд у питаннях, що не потребують централізованого

управління; підзвітність і контроль: громади можуть безпосередньо контролювати органи місцевого самоврядування, що підвищує відповідальність і прозорість у їх роботі.

Україна активно впроваджує принцип субсидіарності в рамках децентралізаційної реформи. У 2014 році був запроваджений процес децентралізації, завдяки якому значна частина повноважень передалася на місцевий рівень, що дозволило громадам самостійно вирішувати питання місцевого розвитку. Це дозволило наблизити надання публічних послуг до громадян, підвищити якість управління на місцях і сприяти регіональному розвитку.

Разом з тим існують виклики, серед яких:

- Недостатня підготовленість місцевих кадрів: для ефективного виконання завдань на місцях потрібен високий рівень професійної підготовки, який поки що є недостатнім у багатьох регіонах.

- Фінансові труднощі. Так, деякі громади мають обмежені фінансові ресурси для реалізації покладених на них завдань, що вимагає додаткового фінансування та підтримки.

- Конфлікт інтересів, який проявляється в тому, що часто місцева і центральна влада мають різні погляди на пріоритети розвитку, що може призводити до конфліктів.

Для ефективної реалізації принципу субсидіарності необхідно вдосконалити законодавство, яке регулює взаємовідносини між різними рівнями влади. Зокрема, важливим є забезпечення чітких правових рамок щодо компетенції органів на кожному рівні, що унеможливило дублювання функцій. Крім того, необхідно розвивати інституційну спроможність місцевих органів шляхом навчання та підвищення кваліфікації кадрів.

Прозорість у фінансових процесах також є ключовим фактором успіху реформи. Державні органи мають надавати місцевим громадам належну

фінансову підтримку, що забезпечить їхню стабільність і можливість самостійно реалізовувати політики на місцях.

Отже, вертикальний розподіл повноважень між адміністративними органами зазвичай визначається конституцією та іншими законами країни. Такий розподіл повноважень регулюється законами та іншими правовими актами, які визначають відповідальність кожного рівня влади, її функції та завдання. Крім того, існують механізми взаємодії та контролю між центральним, регіональним і місцевим рівнями влади для забезпечення ефективності та підзвітності національної чи регіональної адміністрації.

Таким чином, вертикальний розподіл повноважень у системі виконавчої влади та принцип субсидіарності є важливими умовами для ефективного функціонування державного управління. Принцип субсидіарності дозволяє забезпечити належний рівень автономії місцевої влади, надаючи їй необхідні повноваження для вирішення місцевих питань. Для подальшого розвитку важливим є вдосконалення законодавчої бази, підвищення професійної спроможності місцевих органів і забезпечення фінансової підтримки, що в цілому сприятиме побудові ефективної, підзвітної та демократичної держави.

2.4. Проблемні аспекти в системі розподілу повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в державі.

Одним із ключових принципів побудови ефективної державної системи є раціональний розподіл повноважень між органами виконавчої влади на різних рівнях управління. Державне управління в Україні представлено трирівневою системою: центральний рівень, регіональний та місцевий. Як вже зазначалося, кожен з цих рівнів має власні функції та завдання, які спрямовані на забезпечення якісного управління, реалізації державної політики та задоволення потреб громадян.

Однак, практична реалізація розподілу повноважень у цій системі стикається з численними проблемами. Зокрема, питання дублювання функцій, відсутність чіткого розмежування компетенцій, недостатня координація між рівнями влади, а також фінансові та кадрові обмеження стають серйозними викликами для ефективного функціонування державного апарату. Слід підкреслити те, що проблемні аспекти мають значний вплив на якість надання державних послуг і рівень довіри громадян до влади.

Аналізуючи теоретичні основи функціонування органів державної влади в Україні та їх поточний стан, стає очевидною важливість питання взаємодії між органами державної влади та громадськістю в нашій країні. Останні роки демонструють позитивну тенденцію встановлення багатостороннього діалогу між державними структурами, громадянами, бізнесом та різними представниками суспільних інтересів.

Разом з тим, залишаються невирішеними багато проблем у діяльності органів державної влади, таких як корупція і зниження довіри суспільства до державних установ. Зокрема, багато ключових питань можна вирішити через ефективну взаємодію державних органів із громадськістю. Тому вибір цієї теми для дослідження є надзвичайно актуальним, особливо в умовах кризових явищ, які переживає Україна в наш час.

На нашу думку, взаємодія органів державної влади з громадськістю має розвиватися у кількох важливих напрямках. Розглянемо основні з них, які є актуальними для органів державної влади в Україні [17, с. 112–113]:

- забезпечення ефективного планування та контролю зовнішніх зв'язків із громадськістю й комунікацій;
- розвиток конструктивних ділових відносин;
- формування позитивного іміджу, створення належної репутації та забезпечення підтримки;

- підвищення рівня поінформованості громадян і стимулювання попиту на державні послуги;
- розробка та впровадження механізмів антикризового управління;
- пошук оптимальних підходів до вирішення конфліктних ситуацій
- зміцнення довіри громадян до держави;
- впровадження та розвиток цифрових технологій.

Отже, зазначені напрями є ключовими для ефективної взаємодії органів державної влади з громадськістю в Україні. Для кожного з них необхідно підготувати відповідні рекомендації, визначити механізми реалізації та розробити конкретні заходи. Водночас ця тема вимагає подальших наукових досліджень та всебічного аналізу.

В Україні взаємодія органів державної влади із громадськістю залишається однією з важливих проблем, що потребує вдосконалення. Зазначене питання є не лише юридичним або адміністративним, а й соціальним, адже ефективна комунікація з громадянами сприяє прозорості, відкритості влади, підвищенню рівня довіри до державних інституцій, забезпеченню їх підзвітності та врахуванню інтересів населення.

Серед ключових проблем, що були визначені в ході дослідження, слід виділити наступні аспекти:

1. Відсутність юридичних зобов'язань для обов'язкової взаємодії з громадськістю. На сьогодні органи влади зобов'язані розглядати певні питання лише за окремих умов, однак відсутні чіткі законодавчі вимоги щодо обов'язкового залучення громадськості у процес обговорення важливих рішень, що призводить до ситуації, коли влада не зобов'язана виносити певні питання на громадське обговорення, навіть якщо це важливо для місцевих громад.

2. Побоювання чиновників, що громадська участь уповільнює процес прийняття рішень. Участь громадськості у прийнятті рішень вимагає

додаткового часу та ресурсів, тому частина представників влади розглядає це як фактор, що знижує оперативність державного апарату. У результаті рішення ухвалюються без попереднього обговорення з громадянами, що створює ризик невдоволення населення.

3. Небажання представників влади «відкриватися» мешканцям та співпрацювати з ними. Багато чиновників відчують небажання розголошувати інформацію про свою діяльність або ділитися планами через страх критики або навіть конфліктів з громадянами. Такий підхід породжує недовіру і віддаляє громадян від державних установ.

4. Низький рівень обізнаності громадян про діяльність державних установ та їхні обов'язки перед громадою. Багато українців недостатньо обізнані про свої права, обов'язки державних органів та можливості контролю за їхньою діяльністю. Таке незнання сприяє пасивному ставленню до процесів управління і водночас зменшує рівень громадського контролю над діями влади [18, с. 121].

Кожна з цих проблем є перешкодою на шляху до формування відкритої, ефективної і підзвітної системи державного управління. На нашу думку, серед шляхів їх можливого вирішення можна визначити такі заходи:

- зміцнити правове регулювання щодо обов'язковості залучення громадськості до обговорення важливих рішень, забезпечити чіткі юридичні зобов'язання для органів влади в цій сфері;
- проводити регулярні освітні кампанії для підвищення рівня обізнаності громадян про їхні права та обов'язки державних установ;
- вдосконалити механізми доступу до інформації та покращити якість комунікації органів влади з громадськістю;
- стимулювати представників влади до відкритого діалогу з населенням через забезпечення умов для спільного вирішення проблем та обміну думками.

Наведені кроки сприятимуть більшій прозорості та підзвітності органів влади, що дозволить громадянам брати активну участь у прийнятті рішень, що впливають на їхнє життя, та будувати демократичну, правову державу.

Отже, у даному контексті виокремлені основні проблеми взаємодії органів виконавчої влади з громадськістю в Україні. Для їх вирішення необхідно розробити рекомендації, спрямовані на удосконалення процесу функціонування органів державної влади в країні.

Також важливо зазначити, що взаємодія між органами державної виконавчої влади та громадськістю в Україні повинна ґрунтуватися на певних принципах. Основні принципи цієї взаємодії включають [41, с. 69; 16, с. 163]:

- участь громадян у процесах прийняття державних та адміністративних рішень;
- соціальна довіра;
- підзвітність і прозорість;
- ефективність і збалансованість.

Ці принципи є характерними для взаємодії державних органів із громадськістю в провідних країнах світу. Отже, Україні слід використовувати позитивний міжнародний досвід і впроваджувати його в національну практику функціонування та розвитку держави. Зазначені напрями також вимагають удосконалення діяльності органів державної влади в Україні.

Отже, ефективне спілкування між державними органами та громадянами сприяє прозорості, підзвітності та довірі до інституцій, а також підвищує ефективність ухвалення управлінських рішень. Зокрема, до проблем, що ускладнюють таку взаємодію, можна віднести відсутність юридичних зобов'язань щодо обов'язкової участі громадськості, побоювання чиновників, що це уповільнює роботу, небажання органів влади співпрацювати з громадянами, а також низький рівень обізнаності громадян щодо їхніх прав та обов'язків державних установ.

Налагодження конструктивного діалогу з громадськістю є перспективним напрямом розвитку, який потребує запровадження конкретних заходів: зміцнення правового регулювання, проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності громадян, вдосконалення механізмів комунікації та стимулювання відкритості державних структур. Запропоновані рекомендації сприятимуть більшій прозорості та відповідальності органів влади, а також залученню громадян до ухвалення рішень, що безпосередньо впливають на їх життя.

Таким чином, питання розподілу повноважень у виконавчій владі залишається актуальним у контексті подальшого розвитку системи державного управління в Україні. Впровадження зазначених підходів та механізмів дозволить побудувати ефективнішу та підзвітну систему управління, здатну оперативно реагувати на сучасні виклики та забезпечувати високий рівень довіри громадян до державних інституцій.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ РОЗПОДІЛУ ПОВНОВАЖЕНЬ МІЖ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ЗА РІВНЯМИ УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ

3.1. Закордонний досвід розподілу повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в державі.

Сучасні стандарти якості управління в європейських країнах включають чітко визначені критерії розвитку адміністративної системи та принципи організації управління. Політики та чиновники повинні базувати свої дії на певних цінностях, які визначають формування й реалізацію політики. Важливими аспектами є якість наданих послуг, дотримання процедур та використання механізмів, що забезпечують ефективність функціонування адміністративних органів. Значну роль відіграють також правові документи міжнародного та національного рівня, що регулюють ці питання [21, с. 10].

Європейські стандарти управління формуються двома основними організаціями: Радою Європи та Європейським Союзом. Рада Європи акцентує увагу на захисті прав людини, забезпеченні конституційності, охороні довкілля та інших ключових аспектах. Європейський Союз, своєю чергою, встановлює правові норми для більшості сфер життя громадян ЄС через регламенти, директиви та інші правові акти [11, с. 114].

В останні десять років у процесі адміністративних реформ як в Україні, так і за кордоном, було запроваджено нові компетенції для керівників державних органів. Відбір, кар'єрне просування та реалізація кадрової політики засновані на професійних, особистих і соціально-психологічних якостях, які класифікуються за певними категоріями в кожній країні. Аналіз європейського

досвіду впровадження стандартів державної служби демонструє, що навіть високопрофесійні французькі державні службовці стикаються з викликами, зумовленими надмірною централізацією та ієрархічністю системи, що підсилюються глобальними економічними й технологічними змінами [9, с. 175].

Розвиток лідерського потенціалу державних керівників, зокрема вищих посадових осіб державної служби, зумовлений глобальними трансформаціями, що відбуваються як у країнах Європейського Союзу, так і в Європейському Атлантичному Співтоваристві. Країни пропусають в нові умови, що потребують змін у функціях і сферах впливу.

У сфері державного управління зростає попит на певні компетенції, якими повинні володіти керівники різних рівнів, зокрема лідерські якості, такі як [43, с. 70]:

1. Зосередженість на інноваціях.
2. Компетентність і переконання.
3. Сильна внутрішня енергія, організаторська активність.
4. Глибоке розуміння мети, місії, функцій і цілей організації.
5. Розвинене спілкування та діалог.
6. Психологічна стійкість (здатність ефективно працювати в складних ситуаціях).
7. Здатність до зосередженості.
8. Самостійність у прийнятті рішень.
9. Гнучкість.
10. Адаптивність.
11. Уміння доводити справу до кінця.

Ці вимоги є результатом глобальних тенденцій розвитку, які ведуть до того, що загрози та ризики стають дедалі відчутнішими. Це, в свою чергу, впливає на процес прийняття рішень, використання ресурсів, формування політики та її реалізацію.

Спеціалізація керівника організації повинна відповідати вимогам науково-технічного прогресу, який постійно змінюється. Керівник організовує наукові дослідження, проводить експерименти, залучає вчених та експертів для розробки комплексних рішень. Він також створює в колективі творчу атмосферу, що сприяє розвитку ініціативи серед співробітників, забезпечуючи таким чином досягнення найкращих результатів. Окрім цього, він приймає рішення, спрямовані на підвищення ефективності та якості в певних сферах діяльності.

З сучасним керівником пов'язане також забезпечення добросовісності, вірності своїм обіцянкам, чесності, порядності, непримиренності до корупції, скромності та поваги до моральних норм. Для розвитку публічного управління в органах виконавчої влади необхідно сформувати нову генерацію лідерів, які мають здатність ефективно керувати колективом в умовах надзвичайних ситуацій та вміють балансувати між виробничими і соціальними цілями.

Наприклад, система виконавчої влади в Сполучених Штатах Америки базується на принципі федералізму, де кожен штат має свою власну урядову структуру з правом встановлювати закони та правила в межах штату, якщо вони не суперечать Конституції США. Розподіл повноважень виконується на рівнях:

1. Федеральний рівень — займається питаннями оборони, зовнішньої політики, митної справи, а також регулюванням національних економічних та соціальних програм.
2. Рівень штатів — забезпечує місцеве регулювання освіти, охорони здоров'я, правопорядку та комунальних послуг.
3. Місцевий рівень — муніципалітети мають власну компетенцію для надання послуг, які відповідають потребам населення (наприклад, поліцейська охорона, пожежна безпека та громадські роботи).

Таке чітке розмежування повноважень гарантує, що штати та місцеві органи можуть самостійно вирішувати питання, які краще зрозумілі на

локальному рівні, а центральний уряд займається стратегічними питаннями державної ваги.

Досвід Європейського Союзу у сфері розвитку якості управління в органах виконавчої влади є цінним і корисним для його впровадження та запозичення. Тому доцільно проаналізувати приклади країн ЄС, які демонструють ефективні підходи до розвитку якості управління в органах виконавчої влади.

У Німеччині, федеративній республіці, також діє розподіл повноважень на трьох рівнях: федеральному, земельному (штатному) та місцевому. Особливістю цієї моделі є конституційно закріплена система розподілу, де кожен рівень управління має конкретно визначені сфери відповідальності. Федеральний рівень займається питаннями національної безпеки, фінансового регулювання, міграційної політики та загальних правил господарювання; землі (федеральні штати) надають державні послуги у сфері освіти, поліції, управління земельними ресурсами, зберігаючи певну незалежність; місцевий рівень (муніципалітети) відповідає за інфраструктуру, житлово-комунальні послуги, охорону довкілля, організацію культурних заходів. У Німеччині застосовується принцип субсидіарності, що передбачає вирішення проблем на найнижчому рівні управління, де це можливо.

Польща також є прикладом розподілу повноважень в унітарній державі з елементами децентралізації. Польська система передбачає чіткий поділ компетенцій між рівнями управління: центральний рівень визначає загальнодержавну політику, включаючи питання безпеки, фінансів та правосуддя; воєводства (регіони) — відповідають за розвиток регіональної інфраструктури, реалізацію освітніх та культурних програм, а також регіональне планування; повітові та гмінні (місцеві) органи влади — виконують завдання, пов'язані з обслуговуванням населення, як-от місцеве планування, охорона здоров'я, соціальний захист.

Польща активно впроваджує практику децентралізації, що сприяє ефективному управлінню на регіональному рівні та швидкому реагуванню на потреби громад.

Досвід Італії в організації державного управління є корисним як для загального стратегічного планування, так і для впровадження окремих практичних реформ. Італійська система державної служби потребує подальших реформ, однак країна змогла створити чітко встановлену та регульовану систему цієї служби. Ефективність адміністративних інститутів не залежить від політичних змін у владі.

У Нідерландах є кілька блоків компетенцій державної служби, і адміністративна компетенція є частиною першого блоку. Основними складовими компетенцій органів виконавчої влади в Нідерландах є наступні (рис. 3.1).

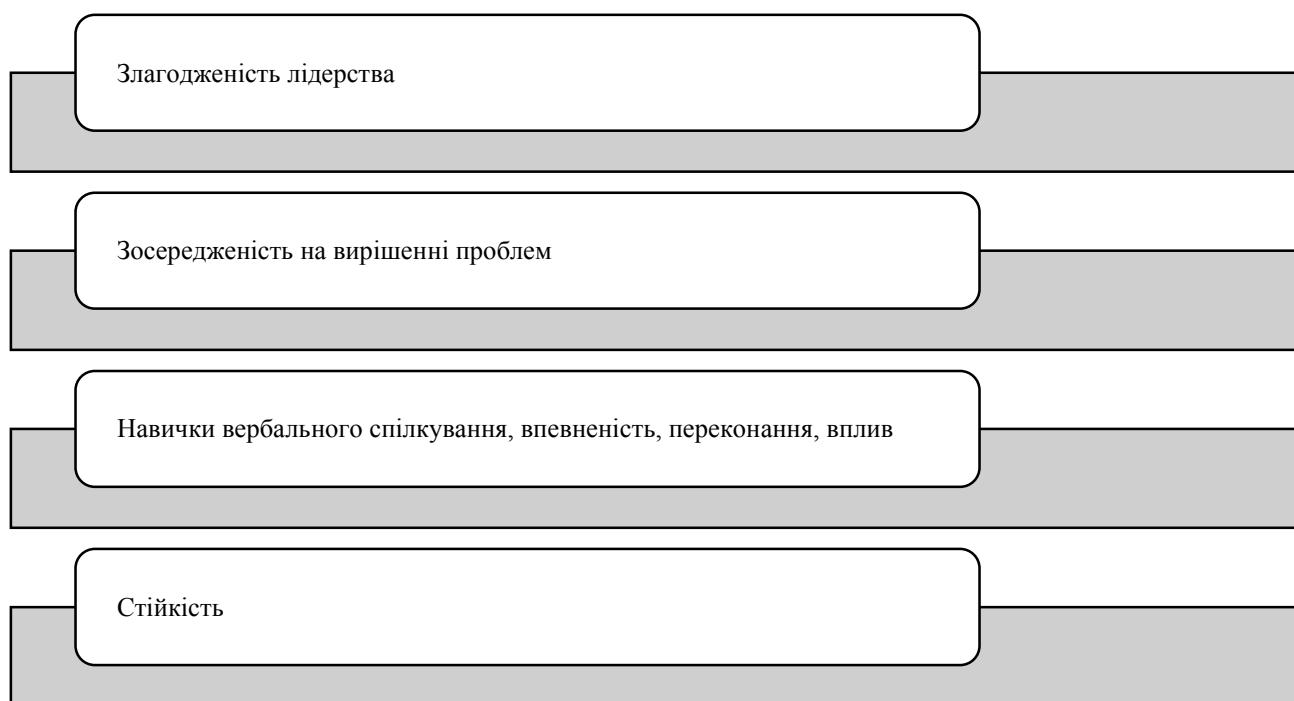

Рис. 3.1 Компетенції органів виконавчої влади у Нідерландах

Джерело: створено автором на основі [7].

Компетенції органів виконавчої влади в Нідерландах побудовані на системі взаємодії та підходів, які сприяють ефективному управлінню,

відповідальності та довірі до державних інституцій. Нідерландська система виконавчої влади відома своєю гнучкістю, орієнтацією на вирішення проблем і постійним вдосконаленням управлінських процесів. Нижче детально розглянуто основні елементи компетенцій, притаманних органам виконавчої влади цієї країни:

1. Злагожденість лідерства. У Нідерландах лідерські позиції в органах виконавчої влади ґрунтуються на тісній командній роботі та координації між різними державними структурами. Важливою є здатність членів керівної команди працювати як єдиний механізм, відчуючи себе частиною лідерської структури, що діє в інтересах суспільства. До елементів цієї компетенції належать: навички нетворкінгу, що сприяють вибудові контактів з іншими відомствами, а також з громадськістю та представниками бізнесу; лідерство в мережі, яке полягає у здатності керівників залучати різних учасників до обговорення питань та спільного прийняття рішень; здатність бачити перспективу в контексті, тобто стратегічно оцінювати вплив поточних рішень на довгострокові цілі країни.

2. Зосередженість на вирішенні проблем. Цей елемент компетенцій передбачає, що виконавча влада активно займається аналізом та оцінкою інформації, застосовуючи концептуальну гнучкість для швидкого вирішення нагальних питань. Основними складовими є здатність до аналізу та оцінювання інформації, що дозволяє формувати обґрунтовані та ефективні рішення; концептуальна гнучкість, яка сприяє адаптації до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, а також швидкому реагуванню на нові виклики; рішучість у досягненні цілей — державні установи активно реалізують поставлені перед ними завдання, що відповідає стратегічним цілям уряду та суспільства в цілому.

3. Вплив. Виконавча влада в Нідерландах значною мірою орієнтована на комунікацію та взаємодію з громадськістю, політичними силами та бізнесом.

До ключових компетенцій цього аспекту слід віднести навички вербального спілкування, що дозволяють представникам влади чітко та зрозуміло викладати інформацію; впевненість і переконання — здатність переконливо представляти пропозиції та прийняті рішення для досягнення суспільної згоди; вплив — здатність встановлювати контакти та формувати громадську думку на підтримку певних рішень через конструктивний діалог та відкритість.

4. Стійкість. Цей елемент компетенцій передбачає, що працівники виконавчої влади володіють стійкістю до стресу та здатністю до постійного навчання, що є важливим для забезпечення ефективності роботи органів навіть в умовах кризових ситуацій та високого навантаження. Складові цього аспекту включають енергійність, яка сприяє динамічній роботі та оперативному вирішенню питань; стресостійкість — здатність протистояти зовнішньому тиску та працювати в напруженій обстановці без зниження продуктивності; здатність до постійного навчання — підтримка високого професійного рівня завдяки систематичному оновленню знань та навичок у відповідності до сучасних стандартів управління.

Таким чином, виконавча влада Нідерландів формує компетенції своїх органів на основі злагодженого лідерства, акценту на вирішенні проблем, сильних комунікативних навичках та стійкості до зовнішніх викликів. Такий підхід дозволяє зберігати стабільність державного управління, забезпечувати якісну взаємодію з громадськістю та успішно реалізовувати державну політику в умовах постійних змін.

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, слід зазначити, що досвід країн Європейського Союзу у визначенні основних кваліфікаційних вимог та управлінських компетенцій для органів виконавчої влади є важливим. Моделі, стратегії та блоки розвитку якості публічного управління, які застосовуються в цих країнах, мають спільні тенденції та елементи. Однак, вони

можуть відрізнятися у деталях побудови та впровадження адміністративних реформ.

Органи державної влади більшості країн визнають, що їхня діяльність повинна сприяти досягненню суспільного блага, яке включає забезпечення економічних і соціальних вигод для громадян. Водночас, роль державних службовців залежить від системи управління, яка панує в кожній конкретній країні. На сьогоднішній день кожна держава самостійно визначає компетенцію своїх чиновників, зокрема управлінські навички, необхідні для ефективного виконання функцій і обов'язків, покладених на них державою.

Таким чином, закордонний досвід розподілу повноважень між органами виконавчої влади підкреслює важливість ефективних і злагоджених систем державного управління, побудованих на принципах децентралізації, субсидіарності та розмежування відповідальності між різними рівнями влади.

Вивчення та адаптація таких моделей, як американська, німецька, польська та нідерландська, є корисними для України, яка продовжує розвивати власну адміністративну систему. Приклади цих країн демонструють важливість закріплення законодавчих рамок для кожного рівня виконавчої влади, що забезпечує взаємну підзвітність, баланс повноважень і стійкість управління навіть у кризових ситуаціях.

У Сполучених Штатах реалізується федеративний підхід, який дозволяє штатам адаптувати політику під локальні потреби, водночас підтримуючи цілісність держави. Німецька модель акцентує на чіткому розподілі компетенцій між федеральними і земельними органами, що підтримує баланс між центральною владою та регіонами. Польська децентралізація показує, як унітарна держава може ефективно розподіляти повноваження на місцевому рівні, зміцнюючи місцеве самоврядування. У Нідерландах розподіл функцій з акцентом на лідерські та комунікаційні компетенції чиновників сприяє гнучкості та адаптивності виконавчої влади.

Загалом, європейський досвід підкреслює важливість стандартизації якості управління, впровадження чітко визначених ролей і обов'язків для кожного рівня виконавчої влади, а також постійного розвитку компетенцій посадовців. Запозичення та адаптація цих елементів до українського контексту допоможуть забезпечити ефективність державного управління, знизити рівень бюрократії та підвищити довіру громадян до державних інституцій.

3.2. Удосконалення механізмів розподілу повноважень між органами виконавчої за рівнями управління в державі відповідно до досвіду країн-членів Європейського Союзу.

Європейські країни мають різний досвід удосконалення розподілу повноважень між органами виконавчої влади, і цей досвід може включати різні аспекти, такі як ефективність, відкритість, підзвітність та інновації. Компетенції, які визначені для вищих державних службовців у країнах ЄС, узгоджуються з тими, що встановлені Європейською Комісією для вищого керівництва цієї інституції.

До стандартів якості європейських публічних органів виконавчої влади належать такі ключові елементи [46]:

1. Навички стратегічного планування та здатність до далекоглядного бачення.
2. Організаційні вміння, зокрема створення ефективних робочих груп, делегування повноважень, управління персоналом, а також їх оцінка та розвиток.
3. Розвинені комунікативні навички, включаючи вміння спілкуватися, переконувати, знаходити компроміси та вести переговори.

4. Орієнтація на результат, що включає аналіз інформації, прийняття рішень на основі цього аналізу, пошук вирішення проблем чи конфліктів, а також рішучі дії.

Глобалізація є об'єктивним процесом, що визначає формування та розвиток нової світової системи відносин між країнами та народами. Ця система базується на взаємозв'язках і взаємозалежності, які охоплюють усі сфери міжнародного життя.

Глобалізація сприяє створенню спільних просторів, що об'єднуються принципами національного економічного та гуманітарного співіснування. Відтак, вивчення європейського досвіду у сфері управління якістю в органах виконавчої влади є важливим для України.

Досвід держав-членів ЄС може допомогти Україні вдосконалити законодавство щодо управління персоналом у державних службах, орієнтуючи його на основні європейські принципи. До таких принципів належать пріоритет прав і свобод людини, відкритість кадрової політики державної служби, інноваційний та прогнозний підхід до кадрової політики, а також мотивація до ефективної роботи. Оцінка продуктивності працівників має базуватися на їх досягненнях і методах роботи [40, с. 5-6].

Варто також додати, що багато країн Європи активно взаємодіють зі своїми громадянами. Це проведення консультацій, і оприлюднення інформації у відкритому доступі, і залучення організацій громадянського суспільства до процесів прийняття рішень. Багато країн запровадили технології електронного урядування, щоб полегшити доступ до інформації, зменшити бюрократію та забезпечити швидку та зручну взаємодію з органами влади.

Деякі країни ЄС, такі як Данія, Фінляндія, Естонія, Нідерланди зосереджуються на адміністративній реформі для забезпечення ефективності та професіоналізму роботи органів державної влади. Так, наприклад, Данія Відзначається високим рівнем прозорості та підзвітності уряду, ефективною

системою електронного урядування та низьким рівнем корупції. Фінляндія має одну з найменш корумпованих систем у світі, завдяки сильній системі громадського контролю та прозорості ухвалення рішень. Нідерланди відомі своїми інноваційними підходами до надання публічних послуг та ефективною системою управління державними фінансами. Естонія: має розвинене електронне урядування, що дозволяє значно спростити взаємодію громадян з державними органами та зменшити корупційні ризики. У країнах ЄС також вживаються заходи для боротьби з корупцією у виконавчій владі. Це може включати створення спеціалізованих антикорупційних агентств та запровадження прозорих механізмів фінансової звітності.

Деякі країни рухаються до більш децентралізованого управління, де місцеві органи влади мають більше повноважень і відповідальності. Використання нових технологій, таких як штучний інтелект і аналіз даних, може підвищити ефективність виконання та прийняття рішень.

Таким чином, існує низка інструментів удосконалення розподілу повноважень між органами виконавчої влади на основі європейського досвіду (рис. 3.2).

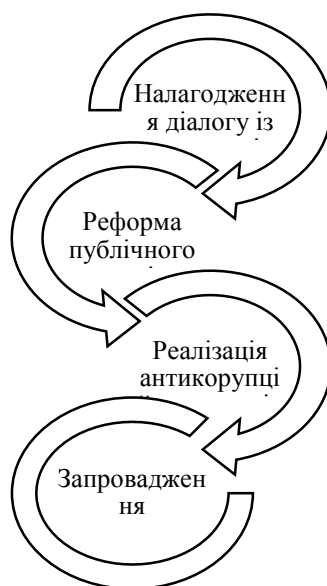

Рис. 3.2 Інструменти удосконалення розподілу повноважень між органами виконавчої влади на основі європейського досвіду

Отже, наведені приклади показують, що європейські країни прагнуть до більш відкритого, ефективного та інноваційного управління з метою задоволення потреб суспільства та забезпечення довіри до державного управління. Важливою частиною сучасних систем управління є механізм розподілу повноважень між органами виконавчої влади на різних рівнях керівництва.

Досвід країн ЄС може слугувати важливим індикатором для вдосконалення таких механізмів. Багато країн ЄС наголошують на принципах децентралізації та субсидіарності. Це включає врахування принципу «робити те, що є найбільш ефективним на нижчих рівнях» і делегування повноважень керівникам нижчого рівня, де це можливо та ефективно.

Країни Європейського Союзу розробили ефективні механізми співпраці між різними рівнями влади. Це передбачає партнерство між центральною та місцевою владою, яке спрямоване на спільне вирішення актуальних проблем і реалізацію стратегій розвитку. Зокрема, багато європейських країн впровадили політику регіонального розвитку, яка націлена на зменшення економічної та соціальної нерівності між різними регіонами.

Європейський Союз активно фінансує розвиток регіонів через різні структурні та інвестиційні фонди. Серед основних з них — Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ), Фонд згуртування та Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (ЄСФРСТ).

Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР) підтримує розвиток інфраструктури, інновацій і економічної активності в менш розвинених регіонах ЄС. Його мета — зменшення різниць у рівні розвитку між регіонами,

фінансуючи проекти, які покращують місцеву інфраструктуру, сприяють розвитку бізнесу та інновацій.

Європейський соціальний фонд (ЄСФ) зосереджений на вирішенні проблем зайнятості, забезпечення рівних можливостей та розвитку людських ресурсів. Він підтримує програми професійної перепідготовки, покращення освітніх можливостей та інтеграцію осіб з обмеженими можливостями на ринку праці.

Фонд згуртування орієнтований на країни та регіони з нижчим рівнем розвитку. Його завдання — підтримка інфраструктурних проектів, таких як будівництво доріг, залізничних шляхів, лікарень, а також проектів, що сприяють підвищенню енергоефективності та охороні навколишнього середовища.

Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (ЄСФРСТ) підтримує розвиток сільських територій, аграрний сектор та екологічно стійке управління природними ресурсами.

У країнах ЄС центральні та місцеві органи спільно працюють над розробкою та реалізацією стратегій розвитку. Такий підхід допомагає врахувати специфічні потреби кожного регіону при формуванні загальнонаціональної стратегії. Наприклад, регіональні операційні програми полягають у тому, що кожен регіон розробляє власну операційну програму, яка визначає пріоритети розвитку на певний період. Ці програми затверджуються на національному рівні і фінансуються як з національних, так і з європейських фондів.

Також реалізується спільне управління проектами, впровадження багатьох програм передбачає утворення спільних управлінських органів, до яких входять представники як центральної, так і місцевої влади, що забезпечує прозорість, відповідальність за розподіл коштів та координацію заходів у рамках спільних проектів.

Так, в основі управлінських реформ багатьох країн ЄС лежить принцип субсидіарності, згідно з яким питання повинні вирішуватися на найнижчому

рівні влади, де це можливо. Децентралізація дозволяє місцевій владі мати більше повноважень у прийнятті рішень, особливо щодо економічного та соціального розвитку. Фіскальна децентралізація, тобто, надання місцевим органам влади прав на збір місцевих податків та розподіл коштів. Наприклад, у Німеччині та Іспанії місцеві громади мають право самостійно розпоряджатися частиною податкових надходжень, що сприяє фінансовій незалежності місцевих органів.

Законодавча децентралізація передбачає передачу права ухвалювати рішення та розробляти політику на місцевому рівні. Наприклад, у Польщі місцева влада має широкі повноваження щодо управління комунальною власністю, освітою та охороною здоров'я.

Транскордонне співробітництво стимулює спільні проекти між прикордонними регіонами різних країн ЄС. Мета таких програм – вирішення спільних проблем, таких як екологічні, інфраструктурні, економічні та соціальні питання.

Також функціонують Європейські об'єднання територіального співробітництва (ЄОТС) - це організації, які створюються регіонами або місцевими громадами для управління спільними транскордонними проектами. Вони діють у сфері транспортної інфраструктури, охорони довкілля, освіти та охорони здоров'я.

Програми INTERREG являють собою спеціальні програми ЄС, які фінансують транскордонні проекти у сфері охорони довкілля, інновацій, енергетики, інфраструктури тощо, та охоплюють три основні напрями: транскордонне, міжрегіональне та транснаціональне співробітництво [49].

ЄС активно впроваджує механізми оцінки та моніторингу для забезпечення прозорості та ефективності регіональних політик. Наприклад, звіти щодо ефективності програм: регіони регулярно звітують про ефективність своїх проектів та використання коштів. Звіти подаються до відповідних

національних або європейських органів для аналізу. Крім того, у кожній країні діють незалежні органи, які здійснюють аудит та контроль за фінансуванням програм з боку ЄС, що дозволяє зменшити корупційні ризики та підвищити ефективність використання бюджетних коштів.

У більшості країн ЄС для покращення координації між рівнями влади створено цифрові платформи, які дозволяють здійснювати обмін інформацією, координувати дії та забезпечувати громадський контроль.

Наприклад, система електронного уряду дозволяє автоматизувати обмін інформацією між органами влади, полегшує доступ громадян до державних послуг, а онлайн-платформи для участі громадськості, тобто, створення веб-порталів, на яких громадяни можуть дізнатися про діяльність органів влади, подати запити та брати участь у громадських обговореннях, що забезпечує зворотній зв'язок та підвищує довіру до державних інституцій.

Таким чином, досвід країн Європейського Союзу показує, що чітко розроблені та гнучкі механізми розподілу повноважень є необхідною основою для забезпечення ефективного функціонування виконавчої влади. Європейські держави активно використовують інструменти, спрямовані на децентралізацію, яка дає місцевим органам більше повноважень, та принцип субсидіарності, що передбачає вирішення завдань на найнижчому ефективному рівні. Децентралізація в поєднанні з субсидіарністю дозволяє покращити якість послуг для населення, збільшити підзвітність органів влади та стимулювати розвиток регіонів.

Зокрема, країни ЄС запровадили політики, орієнтовані на регіональний розвиток і скорочення соціально-економічної нерівності між регіонами. Зазначені політики реалізуються за допомогою структурних і інвестиційних фондів ЄС, які надають фінансову підтримку для розвитку інфраструктури, підтримки малого і середнього бізнесу, забезпечення зайнятості тощо. Інші важливі інструменти включають регіональні операційні програми, що

узгоджуються між центральними та місцевими органами влади, та програми транскордонного співробітництва, які сприяють вирішенню спільних проблем прикордонних регіонів різних держав.

Крім того, країни ЄС активно впроваджують цифрові платформи та технології електронного уряду для підвищення прозорості та взаємодії між органами влади різних рівнів. Зазначені платформи забезпечують ефективний обмін інформацією та залучають громадян до обговорення важливих для суспільства питань.

Отже, удосконалення розподілу повноважень за рівнями управління в Україні, з урахуванням досвіду країн ЄС, відкриває значні можливості для підвищення ефективності державного управління. Імплементация цих підходів сприятиме підвищенню якості послуг для громадян, прозорості та підзвітності органів виконавчої влади, що є основою для демократичного розвитку держави та її інтеграції в європейську спільноту.

3.3. Основі шляхи удосконалення системи розподілу повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління в Україні.

Основою державної політики України в умовах сучасної економічної ситуації та бюджетних обмежень має бути інтеграція загальних принципів і норм, що були запозичені з досвіду країн ЄС. Ці принципи повинні бути адаптовані до національних умов розвитку. Ключовим є розробка таких принципів, які стануть основою для формування та ефективного впровадження державної політики в Україні.

Таким чином, на рисунку 3.3 представлені основні вектори розвитку органів виконавчої влади в Україні з урахуванням позитивного досвіду провідних європейських держав. В сучасних економічних умовах та бюджетних обмеженнях державна політика України повинна ґрунтуватися на поєднанні

єдиних принципів і норм, запозичених із досвіду країн ЄС, і їх впровадженні в національні сценарії розвитку. Тому необхідно розробити принципи, які будуть основою для формування та реалізації ефективної державної політики в Україні.

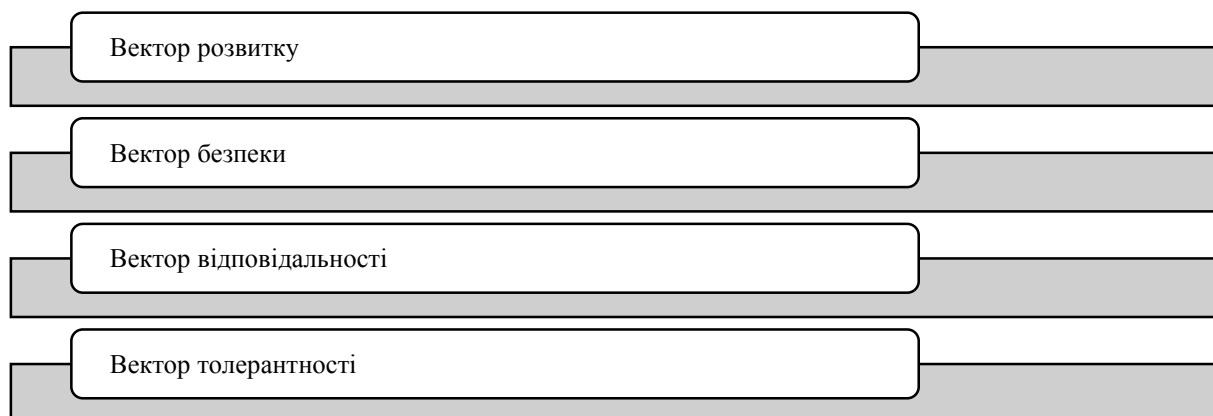

Рис. 3.3 Основні вектори розвитку виконавчої влади в Україні

Основою сучасної державної політики України в умовах економічних викликів та бюджетних обмежень повинна стати інтеграція загальних принципів і норм, запозичених з досвіду країн ЄС. Важливим є їх подальше адаптування до національних умов і сценаріїв розвитку органів виконавчої влади.

У цьому контексті необхідно визначити основні напрямки, які є ключовими для формування та реалізації державної політики в Україні. Зокрема, основні напрямки реформування виконавчої влади, з урахуванням європейського досвіду підвищення якості публічного управління, представлені на рисунку 3.4.

Рис. 3.4 Основні напрями розвитку виконавчої влади в Україні

Джерело: створено автором на основі [28, с. 69].

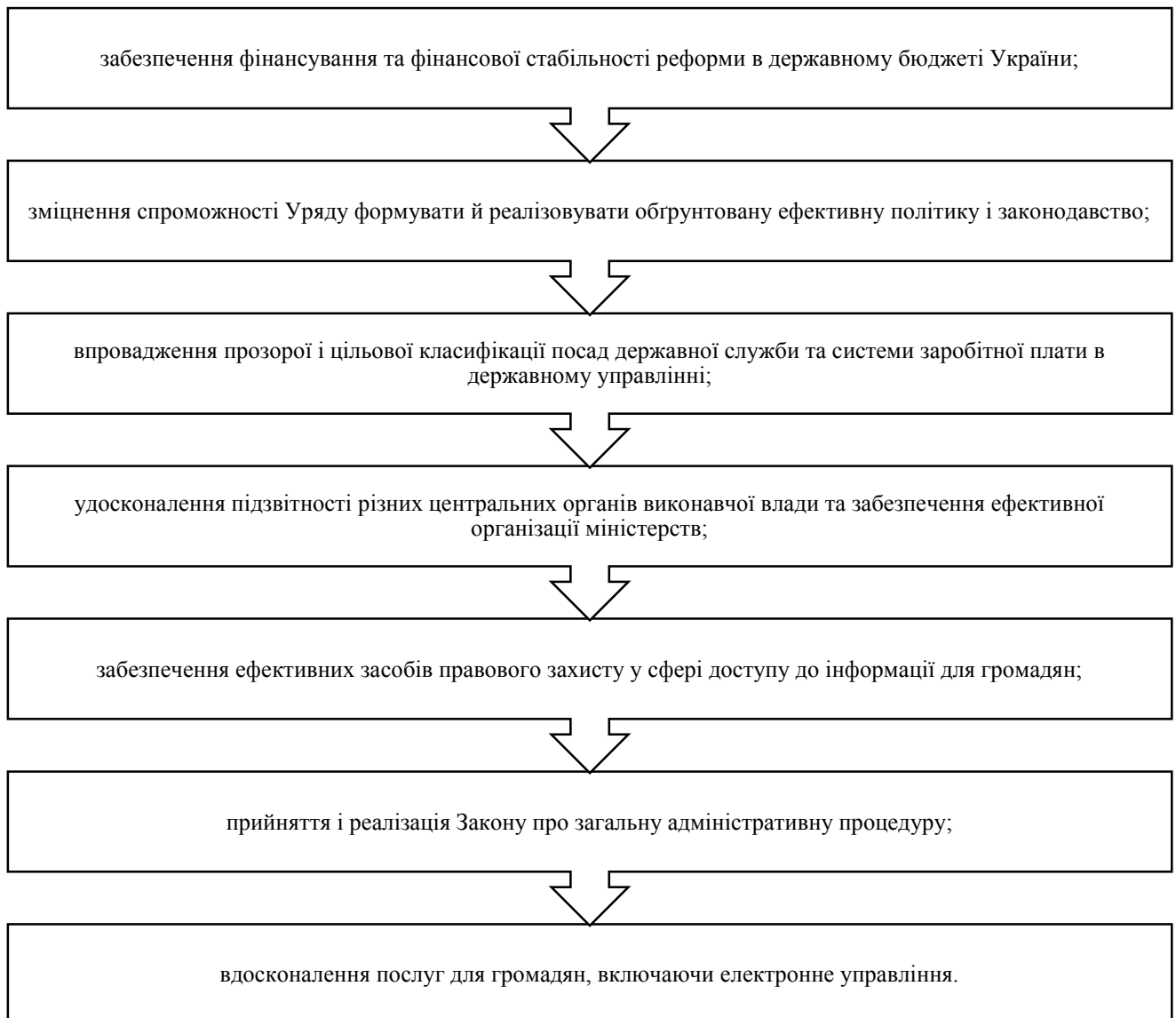

Рис. 3.5 Основні пріоритети розвитку виконавчої влади в Україні

Джерело: створено автором на основі [39, с. 47].

Отже, на рисунку 3.5 відображено основні пріоритети розвитку органів виконавчої влади в Україні, що ґрунтуються на європейському досвіді поліпшення якості публічного управління. Ці пріоритети мають стати основою для подальшого вдосконалення публічного управління в органах виконавчої

влади нашої держави, як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Крім того, враховуючи можливість адаптації європейського досвіду в органах виконавчої влади України, слід виділити розвиток системи електронних державних послуг як одну з ключових тенденцій підвищення якості публічного управління. Завдання цієї системи зображені на рисунку 3.6.

Рис. 3.6 Основні завдання розвитку електронних державних послуг як пріоритетного напрямку виконавчої влади в Україні

Джерело: створено автором на основі [7, с. 17].

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що онлайн-діалог між громадянами та владою сприятиме організації постійного обміну інформацією. Використання електронних послуг уряду для взаємодії з державними установами дозволить підвищити ефективність роботи уряду та зменшити витрати на поширення документів. Це, в свою чергу, сприятиме розвитку органів виконавчої влади в Україні, з огляду на європейський досвід.

Процес децентралізації в Україні орієнтований на передання повноважень від центрального рівня до місцевого. Основною ідеєю є надання місцевим громадам можливості самостійно вирішувати питання, які краще зрозумілі на місцевому рівні. Для успішної реалізації цього процесу необхідно чітко визначити межі компетенції кожного рівня управління, забезпечити фінансові ресурси для виконання переданих повноважень, а також запровадити систему підзвітності та моніторингу, щоб запобігти зловживанням владою на місцевому рівні.

Для підвищення ефективності розподілу повноважень важливо також забезпечити професіоналізм державних службовців. Кваліфіковані фахівці здатні ефективно управляти ресурсами та приймати обґрунтовані рішення. Європейський досвід демонструє успішність таких заходів, як розробка програм підвищення кваліфікації для державних службовців різних рівнів та впровадження інноваційних підходів до управління, що орієнтуються на результативність, відкритість та прозорість у роботі державних інституцій.

Для забезпечення стабільності та рівноваги в системі виконавчої влади необхідно посилити механізми взаємного контролю. Це передбачає розробку ефективної системи контролю за виконанням повноважень органами на різних

рівнях та запровадження прозорості звітності органів виконавчої влади, що дозволить оцінити результативність їх діяльності.

Залучення громадськості до процесу прийняття рішень є важливим елементом демократичного управління, оскільки це дозволяє врахувати думку громадян під час розробки політик та сприяє підвищенню довіри до влади. Державні органи можуть використовувати інструменти, такі як громадські консультації з важливих питань, програми участі громадян у процесах прийняття рішень на місцевому рівні, що стимулює активний діалог між громадянами та владою, а також відкритий доступ до інформації про діяльність органів виконавчої влади.

Таким чином, запровадження вдосконаленої системи розподілу повноважень між органами виконавчої влади дозволить підвищити ефективність роботи органів на всіх рівнях, забезпечити належне виконання державної політики з урахуванням потреб кожного регіону, стимулювати відповідальність місцевої влади за розвиток своїх територій, посилити громадський контроль, знизити рівень бюрократії та створити відкриту і доступну систему державного управління для громадян.

ВИСНОВКИ

У дослідженні розв'язується важливе наукове завдання, яке полягає в системному аналізі розподілу повноважень між органами виконавчої влади на різних рівнях управління в державі. Отримані результати дозволяють зробити наступні висновки.

1. Дослідження органів державної виконавчої влади є важливим як з теоретичних, так і з практичних позицій, оскільки сприяє вивченню актуальних проблем, перспектив та напрямків розвитку цієї сфери. Таке дослідження має значний вплив на розвиток як вітчизняної, так і зарубіжної юридичної науки, оскільки воно формує нові наукові знання, що мають високу теоретичну та практичну цінність. У контексті інтеграції України в європейське співтовариство та приведення національного законодавства до європейських стандартів, питання ефективності органів державної виконавчої влади набуває особливої актуальності.
2. Категоріальний апарат є важливою основою для наукового дослідження, оскільки саме розуміння і трактування основних термінів визначають напрямок і межі досліджуваної проблеми. Хоча питання органів виконавчої влади вже давно стало предметом юридичних досліджень, його актуальність залишається високою через значну практичну важливість. Вивчення функцій і повноважень органів виконавчої влади дозволяє не лише створити логічну систему управління, а й визначити шляхи подальшого розвитку державного управління. Точне визначення таких основних понять, як «повноваження», «субсидіарність» і «децентралізація», допомагає забезпечити узгодженість та стабільність державної політики. Отримані результати дослідження дозволяють узагальнити існуючі теоретичні підходи до розуміння органу публічної влади та окреслити його основні характеристики.

3. Виконавча влада є найбільш чисельною, різноманітною і розгалуженою системою органів державної влади. Організація цієї влади в державі побудована таким чином, щоб інтереси як держави, так і самої виконавчої влади були збалансованими та інтегрованими в єдину систему. Важливо відзначити, що основними суб'єктами влади в національному управлінні є адміністративні органи та їхні посадові особи. У сучасних умовах органи виконавчої влади функціонують як складна, багаторівнева та багатфункціональна система, де кожен рівень має свої специфічні повноваження та обов'язки. Ця система потребує постійного вдосконалення та адаптації до вимог суспільства, що в умовах євроінтеграції України набуває особливого значення. Тому одним із пріоритетів є реформа адміністративної системи, спрямована на забезпечення ефективного державного управління, зокрема через зміцнення виконавчої влади на регіональному та місцевому рівнях.
4. Розподіл повноважень між органами виконавчої влади за рівнями управління є ключовим аспектом організації державного управління, що забезпечує його ефективність, законність та оперативність. Форми розподілу, зокрема горизонтальний, вертикальний і функціональний, спрямовані на чітке визначення меж відповідальності органів, що функціонують на різних рівнях. Завдяки цим формам розмежовуються завдання, забезпечується підзвітність і мінімізується дублювання функцій, що підвищує ефективність державного управління.
5. Основними правовими інструментами, що регулюють розподіл повноважень, є Конституція України, закони, укази Президента, постанови Кабінету Міністрів, а також внутрішні нормативно-правові акти органів виконавчої влади. Вони не тільки визначають функції та повноваження органів влади, а й встановлюють принципи їх взаємодії, механізми підзвітності та створюють правову основу для реалізації

державної політики на різних рівнях управління. Згідно з результатами проведеного дослідження, охарактеризовано форми та правові інструменти розподілу повноважень між органами виконавчої влади на різних рівнях управління в державі. Питання розмежування повноважень між органами виконавчої влади різних рівнів регулюються конституційними та законодавчими нормами, які визначають компетенцію органів державної влади як на центральному, так і на місцевому рівні.

6. Структура та функції органів виконавчої влади можуть відрізнятися залежно від конституційних норм, форми правління та інших характеристик політичної системи. Функціональні, організаційні та правові характеристики виконавчої влади слід відзначити при вивченні деталей діяльності цієї гілки влади з точки зору національної демократії та рівноправності її рішень.
7. Горизонтальний розподіл влади та забезпечення балансу влади між органами виконавчої влади представляє собою систему контролю та координації дій різних органів виконавчої влади з метою уникнення концентрації влади в одній стороні та забезпечення ефективної роботи уряду, яка має на меті забезпечити систему взаємодії та контролю між різними гілками влади, щоб уникнути концентрації влади в одній стороні та досягти балансу та ефективного управління.
8. Забезпечення балансу повноважень у межах виконавчої влади є необхідним для уникнення надмірної концентрації влади, формування системи стримувань і противаг, яка знижує ризик зловживань та сприяє ефективному контролю за діяльністю державних органів. Такий баланс створює систему, в якій жоден орган не має абсолютної влади, а рішення ухвалюються на основі взаємоконтролю та співпраці.

9. Вертикальний розподіл повноважень між адміністративними органами зазвичай визначається конституцією та іншими законами країни. Такий розподіл повноважень регулюється законами та іншими правовими актами, які визначають відповідальність кожного рівня влади, її функції та завдання. Крім того, існують механізми взаємодії та контролю між центральним, регіональним і місцевим рівнями влади для забезпечення ефективності та підзвітності національної чи регіональної адміністрації. Таким чином, вертикальний розподіл повноважень у системі виконавчої влади та принцип субсидіарності є важливими умовами для ефективного функціонування державного управління. Принцип субсидіарності дозволяє забезпечити належний рівень автономії місцевої влади, надаючи їй необхідні повноваження для вирішення місцевих питань. Для подальшого розвитку важливим є вдосконалення законодавчої бази, підвищення професійної спроможності місцевих органів і забезпечення фінансової підтримки, що в цілому сприятиме побудові ефективної, підзвітної та демократичної держави.
10. Ефективне спілкування між державними органами та громадянами сприяє прозорості, підзвітності та довірі до інституцій, а також підвищує ефективність ухвалення управлінських рішень. Зокрема, до проблем, що ускладнюють таку взаємодію, можна віднести відсутність юридичних зобов'язань щодо обов'язкової участі громадськості, побоювання чиновників, що це уповільнює роботу, небажання органів влади співпрацювати з громадянами, а також низький рівень обізнаності громадян щодо їхніх прав та обов'язків державних установ. Налагодження конструктивного діалогу з громадськістю є перспективним напрямом розвитку, який потребує запровадження конкретних заходів: зміцнення правового регулювання, проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності громадян, вдосконалення механізмів комунікації

та стимулювання відкритості державних структур. Запропоновані рекомендації сприятимуть більшій прозорості та відповідальності органів влади, а також залученню громадян до ухвалення рішень, що безпосередньо впливають на їх життя.

11. Як показав світовий досвід, успішна реалізація проектів територіального розвитку, керованих і реалізованих органами місцевого самоврядування, має значний вплив на розвиток регіональної економіки та згуртованості країни разом. Зміцнення спроможності громад ефективно впливати на основні характеристики якості життя є основою для сталого розвитку громади на основі інклюзії. У Сполучених Штатах реалізується федеративний підхід, який дозволяє штатам адаптувати політику під локальні потреби, водночас підтримуючи цілісність держави. Німецька модель акцентує на чіткому розподілі компетенцій між федеральними і земельними органами, що підтримує баланс між центральною владою та регіонами. Польська децентралізація показує, як унітарна держава може ефективно розподіляти повноваження на місцевому рівні, зміцнюючи місцеве самоврядування. У Нідерландах розподіл функцій з акцентом на лідерські та комунікаційні компетенції чиновників сприяє гнучкості та адаптивності виконавчої влади. Загалом, європейський досвід підкреслює важливість стандартизації якості управління, впровадження чітко визначених ролей і обов'язків для кожного рівня виконавчої влади, а також постійного розвитку компетенцій посадовців. Запозичення та адаптація європейських управлінських елементів в український контекст сприятимуть підвищенню ефективності державного управління, зменшенню бюрократичних бар'єрів і зміцненню довіри громадян до державних інституцій. У ході дослідження було узагальнено досвід країн Європейського Союзу стосовно встановлення основних кваліфікаційних вимог і управлінських компетенцій для органів публічного управління.

Моделі, стратегії та елементи розвитку управлінської якості, представлені в різних країнах, демонструють спільні тенденції та компоненти, проте відрізняються в деталях побудови та реалізації адміністративних реформ. Європейські країни орієнтуються на більш відкриті, ефективні та інноваційні системи управління, щоб задовольнити потреби суспільства та зміцнити довіру до державного управління. Одним з ключових аспектів сучасних управлінських систем є механізм розподілу повноважень між органами виконавчої влади на різних рівнях управління.

Досвід країн ЄС може слугувати важливим індикатором для вдосконалення таких механізмів. Провідні країни ЄС, такі як Німеччина, Нідерланди Данія, Естонія та інші наголошують на принципах децентралізації та субсидіарності. Це включає врахування принципу «робити те, що є найбільш ефективним на нижчих рівнях» і делегування повноважень керівникам нижчого рівня, де це можливо та ефективно.

Країни-ЧЛЕНИ ЄС розробили механізми співпраці між різними рівнями влади. Це включає партнерство між центральною та місцевою владою для спільного вирішення проблем та реалізації стратегій розвитку. Багато країн ЄС розробили та впровадили політику регіонального розвитку, спрямовану на зменшення внутрішньої економічної та соціальної нерівності між різними регіонами.

Щодо проблем розподілу повноважень в органах виконавчої влади, незважаючи на позитивні зміни останніх років, що свідчать про налагодження багатостороннього діалогу між державними органами, громадянами, бізнесом та іншими представниками інтересів суспільства, ще залишаються невирішені питання. Серед них варто виділити корупцію та недовіру громадян до діяльності органів державної влади. Проте багато з цих проблем можна подолати завдяки ефективному співробітництву між органами влади та громадськістю.

У контексті запровадження європейського досвіду реформування органів виконавчої влади в Україні важливим аспектом є функціонування системи електронних державних послуг. Це є однією з основних тенденцій покращення якості публічного управління. Онлайн-діалог між громадянами та владою сприятиме організації постійного обміну інформацією. Використання електронних послуг для взаємодії з державними установами може значно підвищити ефективність роботи уряду та знизити витрати на поширення документів.

Запровадження вдосконаленої системи розподілу повноважень між органами виконавчої влади сприятиме підвищенню ефективності роботи органів на всіх рівнях. Це дозволить забезпечити належне виконання державної політики з урахуванням потреб кожного регіону, стимулювати відповідальність місцевої влади за розвиток своїх територій, посилити громадський контроль, знизити рівень бюрократії та створити відкриту й доступну для громадян систему державного управління. Підвищення якості публічного управління в органах виконавчої влади на основі стандартів ЄС повинно стати пріоритетом розвитку нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англійсько-український словник термінів і понять з державного управління. К.: Основи, 1996. С. 27.
2. Белей С. І. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2021_1_33.
3. Борисочева Н. Теоретичні підходи до розуміння системи органів виконавчої влади. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 6. С. 111-116.
4. Бутурлакiна Т. О. Фiнансова децентралiзацiя як фактор економiчного зростання рeгiонiв. *Наук. вiсн. Ужгород, ун-ту. Сер. : «Економiка»*. 2010.№ 3. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekoi/2010_31/statti/4_8.htm.
5. Великий енциклопедичний юридичний словник [авт.-уклад. Шемшученко Ю. С.]. Київ: Юридична думка, 2007. 990 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад, і голов, ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпiнь : Перун. 2001. 1440 с.
7. Величко Л., Васильковський О. Досвід розвитку системи електронних державних послуг у країнах Європейського Союзу. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Публічне управління та адміністрування, (3), 2022. С. 15-22.
8. Види органів виконавчої влади. Юридичний портал "Мего-Інфо". 2023. URL: <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB/%E2%84%96-2-%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B8-%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B2-%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%BE%D1%97-%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8>.

9. Гончарук Н. Публічне управління в країнах Європейського Союзу: досвід для України. *Національний ТУ «Дніпровська політехніка»*. 2020. С. 174-178.
10. Гребоножко Є. П. Досвід західного та східного інституту державного управління у формуванні моделі державної служби України (на прикладі Німеччини та Польщі). *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 18. С. 113-116.
11. Дерєга В.В. Соціальна і гуманітарна політика: навчальний посібник. Миколаїв, 2012. 152 с.
12. Детермінанти розвитку публічного управління та адміністрування в Україні : колективна монографія / за заг. ред. Н.С. Орлової. Київ : ВД «Освіта України», 2020. 262 с.
13. Джуравець Н. Конституційні аспекти визначення поняття «орган публічної влади». *Електронний репозитарій Національної академії внутрішніх справ*. 2019. С. 60–62.
14. Дніпров О.С. Виконавча влада в Україні: теоретико-концептуальні підходи до розуміння сутності в сучасних умовах трансформації суспільства: [монографія]. Київ: «Видавництво Людмила», 2018. 439 с.
15. Дніпров О.С. Парадигма виконавчої влади в Україні: адміністративноправовий аспект. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Національний університет «Львівська політехніка». Міністерства освіти і науки України, Львів, 2019. 498 с.
16. Канавець М. В. Сучасний стан і перспективи розвитку громадянського суспільства в Україні та взаємодії органів державної влади з громадськістю. *Ефективність державного управління, (55)*. 2018. С. 153-168.

17. Коврига О.С. Взаємодія органів державної влади з громадськістю в системі державного управління України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського: Серія "Державне управління" (Категорія Б)*. 2020. Том 31 (70). № 2. С.109-114.

18. Колянко О. В. Взаємодія органів державного управління і місцевого самоврядування з громадськістю. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2021. С. 116-122.

19. Конституційна система органів державної влади України. *Навчальні матеріали онлайн*. 2023. URL: https://pidru4niki.com/1209061346897/pravo/konstitutsiyna_sistema_organiv_derzhavnoyi_vladi_ukrayini.

20. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

21. Кужильна Н. А. Впровадження європейських стандартів публічної служби в країнах ЄС (на прикладі Франції, Польщі, країн Балтії): досвід для України : автореф. дип. роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»: спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2020. 15 с.

22. Лелеченко А. П. Децентралізація в системі державного управління в Україні: теоретико-методологічний аналіз : дис... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К., 2006. 194 с.

23. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень. К. : 2017. 110 с.

24. Линьов К. О. Централізація, децентралізація та нелінійність у державному управлінні: автореф. дис. кандидата наук з державного управління: 25.00.01. Нац. академ. держ. упр. при През. Укр. К., 2001. 20 с.

25. Лідерство та команда в публічному управлінні: конспект лекцій / укладачі: К.В. Таранюк, Я.В. Кобушко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 175 с.
26. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: Колективна монографія. Кол. авт.; за заг. ред. Р. М. Плюща. К.: РІДНА МОВА, 2016. 744 с.
27. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень. *Інститут громадянського суспільства*. 2017. 112 с.
28. Обідченко Т. О. Реалізація досвіду країн ЄС у сфері публічного управління в Україні : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» : спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» / Т. О. Обідченко ; ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2022. 118 с.
29. Одинцова Г. С., Мостовий Г. І., Амосов О. Ю. Державне управління і менеджмент. Х.: ХарPI УАДУ, 2002. 492 с.
30. Органи державної влади. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського*. 2023. URL: <https://nbuv.gov.ua/node/858>.
31. Поняття, ознаки та види органів держави. *Studies.in.ua*. 2023. URL: <https://studies.in.ua/teorija-derzhavy-ta-prava-lekcii/4368-ponyattya-oznaki-ta-vidi-organv-derzhavi.html>.
32. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р. Відомості Верховної Ради України. 2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
33. Проблеми реалізації та захисту прав людини і громадянина в умовах розвитку правової держави: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 10-12 грудня 2019 р.) / За заг. ред. В.І. Андріїва, Ю.А. Коверко. Львів, : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2019. 144 с.

34. Равлюк А. Г. Зміст поняття органу публічної влади. *Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Вип. 84 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін.* Одеса : Гельветика, 2019. С. 54-62.
35. Романенко О. Р. Фінанси. К.: Центр навчальної літератури. 2003. 312 с.
36. Романюк С.А. Децентралізація: теорія та практика застосування : монографія. Київ : НАДУ, 2017. 214 с.
37. Система органів державної влади України. *Студентська бібліотека Букліб.* 2023. URL: <https://buklib.net/books/23090/>.
38. Стингач К. П. Перспективи та можливості застосування в Україні європейського досвіду державного управління : автореф. дип. роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»: спец. 281 "Публічне управління та адміністрування" / К. П. Стингач , ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2020. 17 с.
39. Тарасюк А. Ю. Досвід Республіки Польща у реформуванні системи публічного управління України: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» / А. Ю. Тарасюк ; наук. керівник к.е.н., доц. К. М. Синякова ; Міністерство освіти і науки України ; Херсонський держ. ун-т, Ф-т бізнесу і права, Кафедра економіки, менеджменту та адміністрування. Херсон : ХДУ, 2020. 70 с.
40. Томащук О. С. Досвід країн ЄС щодо формування кадрової політики державної служби : автореф. дип. роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»: спец. 281 "Публічне управління та адміністрування". ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2020. 14 с.
41. Ундір В. О. Принципи взаємодії органів державної влади і громадських структур як основа гармонізації суспільства. *Ефективність державного управління, (64).* 2022. С. 66–78.

42. Хребтій І. В. Вплив децентралізації на стратегічний розвиток регіонів: концептуальний аспект. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1138>.

43. Шляхтіна Г. В. Досвід зарубіжних країн у формуванні лідерських компетентностей в органах публічної влади. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Державне управління. 2021. С. 69-76.

44. Юридична енциклопедія: В 6 т. / [редкол.: Ю.С.Шемчушенко та ін.] К.: «Укр.енцикл.» Т.2: Д-Й. 1999. 744 с.

45. Faguet Jean-Paul, Decentralization and Local Government Performance, Technical Consultation on Decentralization, London School of Economics, Working Group 6: Decentralization and Natural Resources Management, Centre for Economic Performance and Development Studies Institute. 1997. P. 5.

46. FAQ on Decentralization. URL: http://www.decentralization.cc/Active_Pages/faqs.asp on 23/06/04.

47. Finding the right skills for the civil service Institute for Government. 2021. URL: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/publications/civil-service-skills.pdf>.

48. Gibson J., Ivancevich J., Donnelly J. Organization: Behaviour, Structure, Processes. Homewood: Irwin, 1991. P. 507.

49. Litvack Jennie What is Decentralization? World Bank, Decentralization Thematic Team, 2004. URL: http://www.ciesin.Org/decentralization/English/General/Different_forms.html.

50. The Fiscal Decentralization Initiative for Central and Eastern Europe. World Bank. 2002. С. 7.